

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטול"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: **אתנה** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרקה – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשיי** – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תריסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.1 דברים האזינו לב,א

דברים האזינו לב,ד – ללא קשר לטעמי המקרא

הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא:

רש"י הצור תמים פעלו, אע"פ שהוא חזק כשמביא פורענות על עוברי רצונו לא בשטף הוא מביא כי אם בדין כי **תמים פעלו** :

אל אמונה, לשלם לצדיקים צדקתם לעוה"ב ואע"פ שמאחר את תגמולם סופו לאמן את דבריו :

ואין עול, אף לרשעים משלם שכר צדקתם בעוה"ז :

צדיק וישר הוא, הכל מצדיקים עליהם את דינו וכך ראוי וישר להם צדיק מפי הבריות וישר הוא וראוי להצדיקו :

הצור תמים פעלו – פשטא מונה זקף-קטן, מקבילת טעמים ל-אנכי ה' א-לקיך – בטעם עליון פשטא מונה זקף-קטן

אנכי - **הצור** ה' – תמים א-לקיך - פעלו ... ומשלימו **צדיק וישר הוא**: ס"ת קר"א = ג' א"ש = ג' הצו"ר, ופ' **רש"י ישעיהו לג,יד**

הצור שהוא אש אוכלה **ילקוט שמעוני תורה פרשת חקת רמז תשסג** אמר רבי סימון ונתן מימיו מפני שדרכו של סלע להוציא אש

שנאמר (**שופטים ו,כא**) **ונפל האש מן הצור**,

דברים האזינו לב,ה: **שחת לו לא בניו מומם דור עקש ופתלתל:**

תרגום אונקלוס (ה) חבילו להון לא ליה בניה דלחו לטעותא דרא דאשני עובדוהי ואשתניו :

שחת לו לא – מרכא תביר טפחא, קבוצת פרטים מחולקים זה מזה, **תרגום אונקלוס (ה)** חבילו להון לא ליה לפרט אחד (עם ישראל)

זה נוגע לפרט אחר (הקב"ה) זה לא נוגע. כאן ההשחתה היא מום לבנים בלבד ואינה פוגעת בקב"ה.

יתד נאמן ו' תשרי התשע"ב ע' 48 במכתב של הקורא ד"נ מב"ב כתב כי בפירוש **החפץ חיים עה"ת** פירש **שחת לו לא בניו מומם**

שאף כאשר אצל האדם עצמו המום איננו גדול כל כך (**לו לא**) אבל **בניו מומם** אצל הילדים שלו המום גדול יותר עד אשר יביא ח"ו

להמשך הפסוק **דור עקש ופתלתל** :

שחת לו לא – מרכא תביר טפחא, קבוצת פרטים מחולקים זה מזה, או שלא חל על כל אחד אותו ענין, ע"פ **החפץ חיים עה"ת** המום של

האב קטן אבל גורם למום גדול עד חמור אצל הבן.

דברים האזינו לב,יב: **ה' בְּרַד יִנְחֵנו וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֶכֶד:**

ה' – טפחא **בְּרַד יִנְחֵנו** – מונה אתנה **וְאֵין עִמּוֹ** – מרכא טפחא **אֵל נֶכֶד** – מרכא סלוק

טט - ה' – טפחא בראש פסוק אפשר שיש כאן לימוד סמוכים, **פסוק לב,יב** הוא כעין פירוש, אפיון, תכלית לנאמר לפניו.

רש"י - ה' ברד - ... ורבותינו דרשוהו על העתיד, וכן תרגם אונקלוס

אותה **תבנית טעמים** תבנית הפסוק כולו כמו **בר' א,א** כעין ענין הקשור למעשה בראשית, כאן התחדשות העולם

בראשית א,א בראשית – טפחא **בְּרַא אֱלֹהִים** – מונה אתנה **אֵת הַשָּׁמַיִם** – מרכא טפחא **וְאֵת הָאָרֶץ** – מרכא סלוק

דברים האזינו לב,יב ה' – טפחא **בְּרַד יִנְחֵנו** – מונה אתנה **וְאֵין עִמּוֹ** – מרכא טפחא **אֵל נֶכֶד** – מרכא סלוק

תרגום אונקלוס יי בלחודיהון עתיד לאשיותהון בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא ולא יתקיים קדמוהי פולחן טעון.

ה' בדר (לבד) ינחנו (ינחה במחנה) בעולם שהוא עתיד לחדשו ולא יתקיים בו לפני ה' פולחן עבודה זרה.

• טט - ה' יחיד, ובטוי לכך בבריאת העולם, ביציאת מצרים, בכל תולדות ישראל והעולם, וע"פ ת"א בעולם שיתחדש

דברים האזינו לב,מט: **עלה אל-הר העבירים הזה הר-נבו אשר בארץ מואב אשר על-פני ירחו**

וראה את-ארץ פנען אשר אני נתן לבני ישראל לאחזה:

עלה – פזר, מלמד למקום אחר ואם צריך גם למקומו **אל-הר** – תלישא-קטנה, מרמז על לימוד בענין שיעוריו, חציצין ומחיצין **העבירים**

הזה – קדמא ואולא, מרמז על סדר קדימות, **הר-נבו** – רביע, מרמז על שיעור בעל ערך ארבע

הר-נבו – רביע, **ספרי** – הר העברים. שהוא קרוי ארבע שמות הר העברים הר נבו הר ההר ראש הפסגה. ולמה קורים אותו הר

(נבו)(העברים) שנקברו בו שלשה מתים (הללו) שמתו לא מידי עבירה והן משה אהרן ומרים.

תלישא-קטנה ... רביע כשיעורין

אל-הר העבירים הזה הר-נבו – תלישא-קטנה ... רביע, משקיעת החמה עד צאת הכוכבים שיעור הליכת ארבע מילין.

ב"ח על הטור א"ח ס' רצ"ב ס"ב על אמירת שלוש צדקתך במנחה של שבת זכר לפטירת שלושה צדיקים במנחה של שבת, משה

וכולל עמו יוסף (טט מצאנו קשר כזה בקרא **בראשית מקץ הנמצא כזה איש אשר רוח א-לקים בו**) ודוד.

ב"ח משה נפטר בשקיעת החמה ביום ו' והיה מוטל בכנפי השכינה עד מנחה של שבת, השכינה נשאה אותו **ארבע מילין** להר נבו.

סימוכין **בבלי פסחים צד,ב**, רבי יהודה אומר כי משקיעת החמה עד צאת הכוכבים שיעור הליכת ארבע מילין. **תוס'** מסביר כי

הכוונה מתחילת שקיעה ועד סוף שקיעה (כנראה כוונתו צאת הכוכבים)

תלישא-קטנה כמחיצין

וראה את-ארץ פנען – מחיצין **ספרי** הראהו את כל א"י עד כאן תחומו של אפרים עד כאן תחומו של מנשה. ר' יהושע אומר משה

בעצמו הוא ראה אותה כיצד נתן כח בעיניו של משה וראה מסוף העולם ועד סופו.

טט - משה רבנו ראה מפסגת הר נבו, תחומי העולם, תחומי א"י ותחומי השבטים.

אברבנאל פירוש על התורה דב' האזינו לב,מח

... וכדי שידע כי קרוב יום מותו צוהו שיעלה אל ראש הר נבו לא למות מיד כי לכן לא אמר ומות שם אבל תהיה העליה שמה

בהתמדה פעמים רבות כי שיראה משם את הארץ כי לא תהיה הראיה (רק) ביום המיתה כי **אם פעמים רבות בימים רבים שיעלה שמה**

תדיר יראה את הארץ. ...

ושם נאמר ויעש כאשר צוה ה' רוצה לומר שהיה עולה בכל יום אל הר נבו ורואה את הארץ ומעיין בה וכן שלקח יהושע מיד

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוות האמנות – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרשא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפאא = טרשא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרשא טפאא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרשא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרשא טפאא – קבוצה שמעטת חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרשא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.**

והעמידהו לפני אלעזר ולפני כל העדה וסמך ידיו עליו והיה מצוה אותו בעניני ההנהגה בכל יום כדי שיהיה מלומד בכך. וגוי ענין חזרת העליה על הר נבו ע"י משה מרומז בקרא **דברים זאת הברכה לד,א: אל-תר נבו ראש הפסוקה** – פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה.

דברים זאת הברכה לד,א: ויעל משה מערכת מואב אל-תר נבו ראש הפסוקה אשר על-פני ירחו וינראהו ה' את-כל-הארץ את-הגלעד עד-הן:

דברים האזינו לבנא: על אשר מעלתם פי בתוך בני ישראל במי-מריבת קדש מדבר-צן על אשר לא-קדשתם אותי בתוך בני ישראל:

על – תלישא-קטנה, מרמז על לימוד בענין שיעורין, חציצין ומחיצין, כאן חציצין, להסתיר סיבות מותם האמיתיות **אשר מעלתם** – קדמא ואזלא, מרמז על סדר קדימות, **פי** – רביע,

מראות גדולות פנינים מ"ג מפרשים המפרש **סיבת מות משה** הסתרת הסיבה האמיתית למות אהרן – מעשה העגל שהיה לו למסור נפשו על קידוש ה' כמו חור, הסתרת הסיבה האמיתית למות משה – מעשה המרגלים שלא היה לא לשלחן או לאמר להם מה שאמר.

הפסרת האזינו

הושע יד,ט: – הפסרת דב' האזינו – שבת שובה, בין ראש השנה ויוה"כ

אפרים מה-לי עוד לעצבים אני עניתי ואשורנו אני בכרוש רענן מפני פרוה נמצא:

אני עניתי ואשורנו – דרגא מונח רביע, תיקון הקילקול מחטא אדם הראשון, בתבנית דומה ב- **דב' נצבים כט,ז ... או משפחה או-שבת** – דרגא מונח רביע, הוסבר ע"פ **דעת זקנים מבעלי התוספות (כט,ז)** כי מחטאים של תאוה כגזל ועריות (כחטא אדם הראשון)

מגיעים לחטאים שללא תאוה ובהם עבודה זרה. כאן כפי' רד"ק אפרים המייצג את עם ישראל מתחרט על עובדו עבודה זרה והמתלווה לכך והקב"ה עוזרו לעשות תיקון.

רד"ק (ט) אפרים – ואז יאמרו: **מה-לי עוד לעצבים?** כי בעוד שהייתי עובד אותם, היה לי כל הרע, ועתה שאעבוד את ה', יהיה לי כל הטוב הזה. ואמר הקדוש ברוך הוא: כשיאמר אפרים זה, **אני עניתי ואשורנו**, כלומר: אביט אליו בעת רצון, הפך **והסתרתני פני**

מהם (דב' וילך לא,ז). ומה אומר לו? **אני כברוש רענן** – אני אהיה לך כמו הברוש רענן, שכופפין ראשו אצל שרשיו; כן אני "מרום וקדוש אשכון, ואת דכא ושפל רוח" (יש' נז,טו). ואם תאמר: **הברוש** אינו עושה פירות? **ממני פריך נמצא** – בכל עת ובכל זמן.

המלב"ם מוסיף כי ישראל ישב בצל הברוש (טט-כנראה הברוש הצריפי שהוא כמשולש) ועליו צפופים עד שמגן ממטר

דברים וילך לא,ז: וחרה אפי כו ביום-ההוא ועזבתים וחסרתתי פני מהם והנה לאכל ומצאהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על פי-אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה:

ועזבתים וחסרתתי פני מהם – גרשיים קדמא מהפך פשטא, ראה בדב' וילך הסבר כי הגאולה התחילה ומתעכבת ותתחדש, ולפי' רד"ק הושע מנבא על התחדשות הגאולה

יואל ב,ז – יח: [יז] בין האולם ולמזבח יבכו הכהנים משרתיו ה' ויאמרו חוסה ה' על-עמך ואל-תתן נחלתך לחרפה למשל-בם גוים למה יאמרו בעמים איה אל-היהם:

[יח] ויקנא ה' לארצו ויחמל על-עמו:

ויאמרו חוסה ה' על-עמך – גרשיים דרגא מונח רביע, אפשר כי כאן שתי תבניות טעמים משולבות. (א) גרשיים מונח רביע, בתפקיד כעין יצא מהכלל ללמד על הכלל או על עצמו, (ב) דרגא מונח רביע, בתפקיד תיקון ליצר הרע וחטא אדם הראשון. כאן רמז לבקשת תיקון לקילקול, ששונאי ישראל גרמו לעצמם.

ר' יוסף קרא (יח) ויקנא ה' לארצו – ואם תעשו תשובה מיד ויקנא ה' לארצו שלא יהא בה רעב, מפני שחמל על עמו.

ר' אלעזר מבלגנצי (יז) איה אלהיהם – ונמצא שמך מתחלל (טט) – בקשה לה' לעשות למען שמו ולא מזכותם).

(יח) ואם כה תעשו (טט – תשובה), אז ויקנא ה' לארצו – לכבוד ארצו המקודשת לו.

מלבי"ם [יב] וגם עתה. הגם שעתה כבר בא החיל (הארבה), ... אל תחשבו שאין תקנה כי גם עתה נאום ה' שובו עדי ככל לכבכם ... **בצום בכבי ומספר** שהוא הודידי ועזיבת החטא:

[יז] **בין האולם ולמזבח יבכו** יתפללו, **ויאמרו** בתפלתם **חוסה ה' על-עמך, ר"ל,**

(א) תחוס עליהם מצד שהם עמך ואתה מלך עליהם,

(ב) מצד שהארץ היא נחלתך, ששם נחלה מורה על הקדושה שיש בה, ועל ששכינתך שורה עליה מצד קדושתה אל תתן אותה לחרפה מצד זה, ומפרש מצד שהם עמך אל תתן אותם למשל בם גוים כי אתה המלך והמושל עליהם,

ומצד שהארץ נחלתך אל תתן אותה לחרפה כי למה יאמרו בעמים איה אלהיהם, וזה חרפה מצד שהיא נחלתך ושכינתך שרויה שם ואתה אלהיהם:

[יח] **ויקנא ה' (ו)ישמע תפלתם,** ונגד מ"ש [יז] ... **ואל-תתן נחלתך לחרפה** שהוא שיקנא על כבוד הארץ שהיא נחלתו ויקנא ה' לארצו, ר"ל לכבוד ארצו, ונגד מ"ש חוסה ה' על-עמך ויחמול על עמו, וכבר אמרו חז"ל במדרש רות כתוב אחד אומר כי לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו הגדול וכתוב אחד אומר כי לא יטוש ה' את עמו, בזמן שישראל עושים רצונו של מקום הוא עושה בעבור עמו ונחלתו, ובזמן שאין עושים רצונו של מקום הוא עושה בעבור שמו הגדול, והכהנים היו מתפללים שיעשה בעבור שמו הגדול הגם שאין ישראל ראויים,

וחז"ל דרשוהו על היצה"ר, וכונתם כי לא הנחש ממת אלא החטא ממת והיצה"ר היה הסבה אל ביאת הארבה, וע"י שיתרחק הצפוני שהוא היצה"ר הצפון בלב ומסית לחטא, יתרחק גם המסוכב ממנו שהוא הארבה שבא בסבת החטא:

סיכום: אפשר כי כאן שתי תבניות טעמים משולבות. (א) גרשיים מונח רביע, בתפקיד כעין יצא מהכלל ללמד על הכלל או על עצמו, (ב) דרגא מונח רביע, בתפקיד תיקון ליצר הרע וחטא אדם הראשון. בפשט הכהנים בקשו שה' באופן יוצא מן הכלל המלמד על עצמו, יעשה בעבור שמו הגדול הגם שאין ישראל ראויים. אבל אחר שישראל עשו תשובה, הקב"ה עשה לזכותם. בפשט נבואת יואל אין גלוי על תשובת ישראל. מוצע לומר כי תבנית הטעמים דרגא מונח רביע מרמזת על התיקון.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוול"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשייח** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תריסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.2 דברים האזינו לבא

דברים האזינו לבו:

הלח' הנמלו-זאת עם נבל וְלֹא חָכַם
הֲלוֹא-הוּא אָבִיךָ קָנְךָ הוּא עֲשֶׂה נִיכְנְנְךָ :

תורה תמימה

עם נבל וגו' - מי גרם להם לישראל שיהיו מנוולים ומטופשים - מפני שלא היו מתבוננים בדברי תורה⁽²⁾ [ספרין]:

עם נבל – מרכא טפחא, כעין יתור לרבות על טפשות ונבלות שונאי ישראל גם את השפלת התורה עצמה, מפני שלא עיינו הייטב בתורה לכן גם ביזו היינו עשו אותה מנוולת.

וְלֹא חָכַם – מונח אתנה, כעין רבוי והגבלה. מפני רבוי תירוצים לא לעסוק בתורה והגבלה חכמתם בכלל.

רש"י הֲלוֹא-הוּא אָבִיךָ קָנְךָ, שקנאך שקננך בקן הסלעים ובארץ חזקה שתקנך בכל מיני תקנה:

רמב"ן הלא האל הוא אביך כי הולידך וגדלך, והוא קנך ששמך קנין, כי הוציאך מאין והיית יש, וכל יש יש לו קנין כענין שנאמר **(משלי תב)** **ה' קנני ראשית דרכך** **קדם מפעלי מאין**: וכן **(בראשית לך-לך יד, טז, כב)** **קנה שמים וארץ**: כאשר פירשתיו, והוא צור עֲשֶׂה וְיִכְנְנְךָ, כלשון **(איוב לא, טז)** **וְיִכְנְנֵנִי בְּרַחֵם אֲחֵר**:

אבן עזרא אָבִיךָ, בעבור שאמר שאינם בניו: **קָנְךָ**, כטעם ה' קנני: **הוּא עֲשֶׂה**, תקנך, וְיִכְנְנְךָ, לקבל התיקון:

אָבִיךָ קָנְךָ הן מלים נרדפות במובן דומה של אב שיש לו בנים ובורא (קנה, עשה, מתקן)

רבינו בחיי ואמר **הֲלוֹא-הוּא אָבִיךָ**, כלומר ששמך קנין כי הוציאך מאין ליש, וכל יש קנין, וזהו **(משלי תב)** **ה' קנני ראשית דרכך**

וכן **(בראשית לך-לך יד, טז, כב)** **קנה שמים וארץ**: כלומר שברא שמים וארץ והוציאן יש מאין.

אבל בכראשית רבה דרשו מלת קונה כמשמעו שקנאן מאחר, והוא החומר הראשון, וכבר הזכרתי זה בסדר לך וְהַבְּאִתִּי שם המדרש הזה. ונקרא הקב"ה אבינו כלפי הנפש כי הוא הולידה ונפחה באפנו, כשם שנקרא המוליד אב כלפי הגוף שהוליד אותו, והוא יתעלה האב העקרי הקיים והנצחי,

בבראשית רבה דרשו מלת קונה כמשמעו שקנאן מאחר, והוא החומר הראשון, וגו' ויש לומר כי החומר הוא א-לקות בהסתר עד שאין הרגש א-לקות כלל היינו ללא רוחני כלל, לכן נראה כעין קנין מאחר ביהס לבריאת הנפש והרכבתה בחומר.

לדעת הפרשנים תוכן הכתוב **הֲלוֹא-הוּא אָבִיךָ קָנְךָ הוּא עֲשֶׂה נִיכְנְנְךָ**: מרמז לבריאת העולם יש מאין ומחומר העולם הרכבת חומר

האדם וכן בריאת החלקים הרוחניים בכלל ובריאת הנפש (החלקים הרוחניים) שבאדם בפרט.

אפשר כי המהלך הפרשני הזה מרומז בתבנית הטעמים המשותפת לשני כתובים הבאים

(שמות יתרו כב) **אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ** – בעשרת הדברות בטעם עליון, תבנית הטעמים פשטא מונח זקף-קטן

ומקביל לו **(דב' הא' לב, ג)** **הֲלוֹא-הוּא אָבִיךָ קָנְךָ** – פשטא מונח זקף-קטן, ובשניהם מכוון לבורא

הבריאה מתחילה בעשרת הדברות בטעם עליון, ודרך עשרת הדברות בטעם תחתון עוברת אל עשרה המאמרות שבהם נברא העולם הפותחים את ספר בראשית.

תורה תמימה

עֲשֶׂה נִיכְנְנְךָ - מלמד שברא הקדוש ברוך הוא כונניות באדם, שאם נהפכה אחת מהן אינו יכול לחיות⁽²⁾ [חולין נ"ו ב']:

תורה תמימה הערה מד) פירש"י כונניות מלשון ואת כנו, שברא להם בסיס לישב עליו ואם ירדו מבסיסין שוב אין מתיישבין, עכ"ל.

וְיִכְנְנְךָ – סלוק, מגביל, הוא דרשת בבלי חולין נו,ב שאם נהפכה אחת מהן (מהכונניות) אינו יכול לחיות

עֲשֶׂה נִיכְנְנְךָ - תניא, היה ר' מאיר אומר, **הוּא עֲשֶׂה נִיכְנְנְךָ**, כרכא דכולא ביה, ממנו כהניו, ממנו נביאיו, ממנו שריו, ממנו מלכיו, שנאמר (זכריה י') ממנו פנה ממנו יתד וגו'⁽²⁾ [שם ש]:

הוּא עֲשֶׂה – מרכא טפחא, כעין יתור לרבות כדרשת רבי מאיר שכל מנהיגות ישראל מתוכו **וְיִכְנְנְךָ** – סלוק, מגביל ללמד כי אינם צריכים לסיוע מעמים אחרים.

דברים האזינו לבח: **בְּהִנְחַל עֲלִיּוֹן גּוֹיִם בְּהַפְרִידוּ בְּנֵי אֲדָם יִצְבַּל נְבֻלַת עַמִּים לְמַסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:**

רש"י (דב' הא' לבח) **בְּהִנְחַל עֲלִיּוֹן גּוֹיִם** - כשהנחיל הקדוש ברוך הוא למכעיסיו את חלק נחלתך הציפן ושטפם:

שפת"ח ז ר"ל מה היה חלק נחלתך הציפן ושטפם:

בְּהִנְחַל עֲלִיּוֹן גּוֹיִם - מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מן הלימודים יוצא מפשט הכתוב. (לימוד א) כאן התוכן מלמד על הענקת נחלות לאומות העולם בארץ, **רש"י ושפת"ח ז** מפרשים על איבוד חלקם של מכעיסיו בארץ אלו דור המבול.

(לימוד ב) **[ספרי דברים פרשת האזינו פיסקא שיא]**

דבר אחר **(דב' הא' לבח)** **בְּהִנְחַל עֲלִיּוֹן גּוֹיִם**, כשהנחיל הקדוש ברוך הוא מן האומות יראי חטא וכשרים שבהם, **בְּהַפְרִידוּ בְּנֵי אֲדָם**, זה דור הפלגה שנאמר **(בר' נח יא, ט)** **וּמִשָּׁם הִפְצִיחַ ה' עַל-פְּנֵי כָּל-הָאָרֶץ: (דב' הא' לבח)** **יִצְבַּל נְבֻלַת עַמִּים**, רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר הרי הוא אומר **(שה"ש ו, ח)** **שְׁשִׁים הֵמָּה מְלָכוֹת וְשָׁמַיִם פִּילְגְשִׁים שְׁשִׁים וּשְׁמוֹנִים הָרִי מֵאָה וָאַרְבַּעִים אַבּוֹתֵינוּ לֹא יָרְדוּ לְמִצְרַיִם אֲלָא בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יָרְדוּ אֲבֹתֵינוּ מִצְרָיִם וְכֵן הוּא אֹמֵר (דב' הא' לבח) **נְבֻלַת עַמִּים**, גבולי עמים אין כתוב כאן אלא **(דב' הא' לבח) נְבֻלַת עַמִּים**, וכו' אומות ליטול שני חלקים במספר בני ישראל סליק פיסקא**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוות האמנות – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרשא = מאריך, רבוי; דרשא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא = טרוא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרשא טפא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרשא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרשא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרשא טפא – קבוצה שממעתים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרשא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

רש"י בהפרידו בני אדם - כשהפיץ דור הפלגה היה בידו להעבירם מן העולם ולא עשה כן, אלא יצב נבִלַת עַמִּים קיימם ולא אבדם. **למספר בני ישראל** - בשביל מספר בני ישראל שעתידיים לצאת מבני שם (שפת"ח ח) ולמספר שבעים נפש של בני ישראל שירדו למצרים (שפת"ח ט) הציב גבולות עמים שבעים לשון.

שפת"ח ח - דאם לא כן למספר למה לי ?

* טט - תבת למספר - טפחא - לרבות על הקרא הקודם לו היינו לפרשו, לאפינו, להציב תכליתו. כאן ע"י הלימוד אלפניו היא מפרשת ואומרת שכל תכלית הפרדת העמים היא כנגד ע' נפש בני ישראל יורדי מצרים. הם באחדות של נפש אחת והאומות בהפרדה ביניהם. (המשך שפת"ח ח) והכי משמע הקרא **בהפרידו בני אדם** דהיינו כשהפיץ דור הפלגה יצב נבִלַת עַמִּים, ר"ל שלא העבירם מן העולם.

* טט - שאם היה מעבירם מן העולם אפשר שהיה מעביר גם את בני שם שישראל מצאצאיו. לכן הפרידם שלא יהיו באחדות במרידה בקב"ה, וישראל יוכלו להגלות ולגלות תורת ה' בעולם, ואם יגלו לבין האומות תמיד ימצאו מקום שיטה להם חסד כי (א) כל אומה היא כנגד אחד מע' יורדי מצרים אז יש לה שייכות לישראל ו-(ב) האומות מופרדות אז באי הסכמתן ביניהן גם לא יסכימו לפגוע בישראל ביחד בעת ובעונה אחת. (המשך שפת"ח ח) ולמה עשה כן? **למספר בני ישראל**, ר"ל בשביל ישראל שיצא משם.

שפת"ח ט - ר"ל שרוצה לפרש עוד ענין אחד וה"ק הפסוק **יצב נבִלַת עַמִּים** ר"ל עשה אומות הרבה וכמה עשה? ופרש **למספר בני ישראל** ר"ל במספר ע' נפש שירדו למצרים עשה, דהיינו ע' אומות. ויהיה מאמר **יצב נבִלַת עַמִּים** נדרש אלפניו ולאחריו כדפירשתי והוצרך רש"י לשני טעמים דלטעם ראשון קשה ל"ל למלת **נבִלַת** לא היה לו לכתוב רק יצב עמים למספר בני ישראל, **נבִלַת** למה לי? . ולטעם אחרון קשה כיוון שהכעיסו לפניו למה לא איבדם מן העולם לכן צריך גם לטעם ראשון.

טט – מ-[שפת"ח ט] למדנו שהכתוב **יצב נבִלַת עַמִּים** נדרש אלפניו ולאחריו ואכן תבנית הטעמים שלו היא (אתנה) פשטא מונח זקף-קטן, המתאים להגדרה שהגדרנו על סמך כתובים אחרים שזה עשוי להיות לימוד אלפניו ולאחריו בהתקיים דברים נוספים כלהלן. קרא זה הוא התוצאה של הסיבה שהיא **למספר בני ישראל**, כפי שפירש **שפת"ח** לעיל, ר"ל במספר ע' נפש שירדו למצרים עשה, דהיינו ע' אומות.

כמו-כן ב-(לימוד ב) [ספרי דברים פרשת האזינו פיסקא שיא] למדנו שכיון שכתוב (דב' הא' לבח) **נבִלַת עַמִּים**, זכו אומות ליטול שני חלקים במספר בני ישראל, היינו **יצב נבִלַת עַמִּים** מלמד אלפניו אל (דב' הא' לבח) **בהנחל עליון גוים**, כשהנחיל הקדוש ברוך הוא מן האומות יראי חטא וכשרים שבהם,

טט - סיכום ע"פ שפת"ח

הצבת גבולות העמים היא ההפרדה של בני האדם בדור הפלגה, זהו הלימוד אלפניו, מספר העמים, הלשונית והמסגרות בגבולותיהן נקבע ע"פ שבעים נפש של בני ישראל שירדו למצרים שזהו הלימוד אחריו. הקב"ה צפה שלמצרים ירדו שבעים נפש ולכן בבני נח נמנו שבעים אומות – לשונות והשאר הם תולדותיהם ולפי [ספרי דברים פרשת האזינו פיסקא שיא] ע"פ (שה"ש וח) **שְׁשִׁים הָמָּה מְלָכוֹת וְשִׁמְנִים פִּילְגְשִׁים** הם מאה ארבעים, ואם מצרפים את שאר הפסוק (שה"ש וח) **וְעַלְמוֹת אֵין מִסְפָּר**: הרי הם רבים מאד.

יונה א,יב,יג,טו:

[יב] **וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׂאוּנִי וְהִטִּילְנִי אֶל-הַיָּם וַיִּשְׁתַּק הַיָּם מֵעֲלֵיכֶם**
כִּי יִרְדֶּה אֲנִי כִּי בְשָׁלִי הַסַּעַר הַגָּדוֹל הַזֶּה עֲלֵיכֶם:

[יג] **וַיַּחַתְּרוּ הָאֲנָשִׁים לְהָשִׁיב אֶל-הַיַּבֵּשָׁה וְלֹא יָכְלוּ כִּי הַיָּם הוֹלֵךְ וְסַעַר עֲלֵיהֶם:**
[טו] וַיִּשְׂאוּ אֶת-יוֹנָה וַיִּטְלְהוּ אֶל-הַיָּם וַיַּעֲמֵד הַיָּם מִזַּעַפּוֹ:

רבי יוסף קרא (טו) וַיִּשְׂאוּ אֶת-יוֹנָה וַיִּטְלְהוּ אֶל-הַיָּם - בפרקים של רבי אליעזר (ט) הוא אומר: לכתחלה כשהטביעו רגליו בים היה שותק עליהם הים, וכשהיו מעלין אותו באניה היה חוזר הים וסוער עליהם. כשראו כך הטילוהו אֶל-הַיָּם ועמד הַיָּם מִזַּעַפּוֹ. ואף על פי כן: (טז) [טז] **וַיִּרְאֶה הָאֲנָשִׁים יָרָאָה גְדוּלָּה** - וגיירו עצמם לשם ה'.

ע"פ פרקי דרבי אליעזר אנשי האניה שבה היה יונה הבחינו שהסער הוא רק סביב האניה שלהם, וספינות אחרות מפליגות בנחת. וכאשר לכתחלה כשהטביעו רגליו בים היה שותק עליהם הים, וכשהיו מעלין אותו באניה היה חוזר הים וסוער עליהם.

הדבר מרומז באתנה ובסלוק במקראות הבאים
[יב] ... וַיִּשְׁתַּק הַיָּם מֵעֲלֵיכֶם – אתנה, מגביל, רק על ספינה זו שאתם בה

הַסַּעַר הַגָּדוֹל הַזֶּה עֲלֵיכֶם – סלוק, מגביל, רק על ספינה זו שאתם בה

[יג] ... הוֹלֵךְ וְסַעַר עֲלֵיהֶם – סלוק, מגביל, רק על ספינה זו שהם בה

[טו] ... וַיַּעֲמֵד הַיָּם מִזַּעַפּוֹ – סלוק, מגביל, זעפו שהיה רק על ספינה זו

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוות האמנות – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** – מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפא** = טרוא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפא** – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מק** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרפא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשי"ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראס** – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.

1.3 דברים האזינו לבא (התשע"ד – ה)

מעניני עבודת כהן גדול ביום הכיפורים

בבלי יומא כדא (דיון על עבודות בית המקדש שזר חייב עליהם מיתה) **אמר רב ארבע עבודות זר חייב עליהן מיתה** (בידי שמים רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ט, ה"ה, ה"ה, ה"ה): זריקה (רש"י: עבודה אחרונה בדם) והקטרה (רש"י: קומץ מנחה, חלב אחרי שחיטה הפשט ניתוח וכו') וניסוך מים וניסוך היין. ולוי אמר: אף תרומת הדשן וכן תני לוי במתניתיה (בברייתא): אף תרומת הדשן.

מאי טעמא דרב דכתיב **(במ' קרח יז)**, **ואתה ובניך אתה תשמרו את-הנהגותם לכל-דבר המזבח ולמבית לפרכת ועבדתם**

עבדת מתנה אתן את-הנהגותם והזר הקרב יומת: עבדת מתנה (להניח משהו) ולא עבודת סילוק (לעקור – להסיר משהו), **ועבדתם** – עבודה תמה (עבודה המסיימת אחת או יותר עבודות), ולא עבודה שיש אחריה עבודה. (בסיכום עבודה של מתן –להניח משהו וכוה לסיים קבוצה של אחת או יותר עבודות)

- ולוי: **רבי רחמנא לכל-דבר המזבח**. (הולק על רב ואומר שמלים אלו מרבות גם עבודת סלוק)

- **ורב**: ההוא (שמלים **לכל-דבר המזבח** אלו מלמדות) לאתויי (להביא – לרבות) **שבע הזאות שבפנים, ושכמצורע** (שאין על המזבח ובכל זאת זר שיעשם חייב מיתה, כעין סוג של זריקה).

ולוי נפקא ליה (ההזאות) **מדבר ו-כל-דבר. ורב דבר ו-כל-דבר** לא דריש.

רש"י בבלי יומא כדא, ארבע עבודות כו' - אף על פי שכולן מוזהר עליהן זר, אין חיוב מיתה אלא בארבע האלו, כדמפרש ואזיל.

ואתה ובניך אתה וגוי - סיפיה דקרא (בסוף הפסוק נאמר) **והזר הקרב יומת**.

עבדת מתנה - שאתה נותן על המזבח, ולא עבודת סילוק שאתה מסלק וסר מעל המזבח, כגון תרומת הדשן.

עבודה תמה - עבודה שהיא גומרת ומתממת את הדבר, ולא שיש אחריה עבודה, כגון שחיטה וקבלה והולכה שיש אחריה זריקה, אבל זריקה - עבודה אחרונה שבדם, וכן הקטרה בקומץ מנחה ובאברים ופדרים, וכן ניסוך היין בכל השנה, וכן המים בחג.

לכל-דבר המזבח – (לוי) לרבות עבודת סילוק אם עבודה תמה היא, כגון תרומת הדשן. (האם רק זה או עוד עבודות סלוק)

שבע הזאות שבפנים - (לרב) שמזה על הפרוכת מפר העלם דבר ופר משיח ושל יום הכפורים (ע"פ משנה יומא פ"ה, מ"ג-מ"ה: בקה"ק א) דם פר (ב) דם שעיר על הפרכת (א) דם פר, (ב) דם שעיר: מתעורבת של דם פר ודם שעיר מחטא על קרנות מזבח הזהב, מזה על טהרו של מזבח זהב), ושכמצורע שמזה מלוג שמן בהיכל, כדכתיב **(ויקרא יד)** והזה מן השמן באצבעו וגוי' דסלקא דעתך אמינא לאו דבר המזבח הוא (והיינו סוברים שכיוון שאינן עבודות במזבח, זר לא יהיה חייב עליהן מיתה), להכי רבי לכל (לרב ארבע עבודות תמות במזבח, ועוד ארבע הזאות בקדש).

ולוי נפקא להו - כולהו מיניה מדבר **לכל-דבר** - דהא **דבר המזבח** גופיה יתירה הוא, ונגמר מיניה תרומת הדשן, ומריביא דלכל דריש ביה הזאה הפנימית. (לוי מסכים עם רב על ארבע עבודות, המלים **לכל-דבר המזבח** יתירות ולדעתו **דבר המזבח** נדרש לסלוק תרומת הדשן, **לכל** בא לרבות הזאות).

ב-**בבלי יומא כדא**, מובאות ברייתות התומכות ברב ובלוי, והמוצגות כאן שלא על סדר הגמרא.

תניא כוותיה דרב, תניא כוותיה דלוי. **תניא כוותיה דרב**: עבודות שזר חייב עליהם מיתה: זריקת דם בין לפניו לבין לפני ולפנים, והמזה בחטאת העוף, והממצה (עד כאן הרחבות בזריקת דם) והמקטיר בעולת העוף (עד כאן הרחבה בהקטרה), והמנסך שלשה לוגין מים ושלשה לוגין יין (עד כאן הרחבות בניסוך מים ויין). **תניא כוותיה דלוי**: עבודות שזר חייב עליהן מיתה: המרים את הדשן, ושבע הזאות שבפנים ושכמצורע, והמעלה על גבי המזבח בין דבר כשר בין דבר פסול.

רש"י יומא כדא, בין לפניו - הזאה שעל הפרוכת. **בין לפני ולפנים** - שעל בין הבדים דיום הכפורים.

בחטאת העוף - כתיב הזאה והזה מדם החטאת על קיר המזבח (ויקרא פרק ה). **בעולת העוף** - כתיב מיצוי, ומלק את ראשו והקטיר המזבחה ונמזה דמו על קיר המזבח (ויקרא פרק א). **והמקטיר** - שהעולה כליל היא. **והמנסך שלשת לוגין** - שהיא פחות שבנסכים רביעית ההין לכבש, ואילו תרומת הדשן לא קתני, והיינו כרב. **בין דבר פסול** - בהנך פסולין שפסולין בקודש, דאם עלו לא ירדו, משום הכי חשיבא הקטרה.

(הברייתות האלו נשארות באותן עבודות שבהן נפתח הדיון בין רב ללוי, ומרבות בפרטים בזריקת דם, בהקטר, בניסוך היין והמים וגם בהזאות. הברייתא העוזרת ללוי מביאה שזר חייב על תרומת הדשן שהיא עבודת סילוק וכפ' רש"י אם עבודה תמה היא, וזה כאמר לוי ב- (כד, א) כי **לכל-דבר המזבח** מלמד על חיוב זר בעבודת סילוק, והרחבה בהקטר הדבר שפסולו בקדש שאם עלה לא ירד ועל כך הזר יענש במיתה, ומסתבר שגם רב יסכים לכך.)

לכל-דבר – מקף כרב-מצב לזר שיענש במיתה (א) על הקטרת כשרים, (ב) על הקטרת פסולים בקודש שאם עלו לא ירדו, וזר שיעלם יענש במיתה.

(המשך **יומא כדא**), (הגמרא שואלת על לוי שאמר כי **לכל-דבר המזבח** מרבה עבודת סלוק) **ואימא** (תאמר שהכתוב): **לכל-דבר המזבח** - כלל, **עבדת מתנה** - פרט, כלל ופרט - אין בכלל אלא מה שבפרט, **עבדת מתנה** – אין (מזה תלמד שעבודה של הנחה נכלל באיסור הזר), עבודת סילוק - לא (ממעט עבודת סילוק מחיוב זר שעשאה מעונש מיתה)!

(**בבלי יומא כדא**), – (עונה לוי) אמר קרא **ולמבית לפרכת ועבדתם** - אל מבית לפרכת הוא ד-**עבדת מתנה** (בקדש הקדשים זר חייב על עבודה להניח) ולא עבודת סילוק (בפנים יהיה הזר חייב על עבודה מסיימת שהיא גם עבודה לשים ופטור על עבודת סלוק), **הא בחוץ** (מחוץ לקה"ק, בקדש ובמזבח, הזר יתחייב על כל עבודה).

(עונה הגמרא לשיטת לוי) - אי הכי (היות וענית לי מ-**עבדת מתנה**, שהיא כתובה אחרי **ועבדתם** אז מלת) **ועבדתם נמי** (גם בתנאים של חיוב הזר): **אל מבית לפרכת** הוא דעבודה תמה (בקדש הקדשים יתחייב הזר אם יעשה עבודה תמה הנדרשת ממלת **ועבדתם** ואותה עבודה היא גם עבודת הנחה הנדרשת מ-**עבדת מתנה** אבל) ולא עבודה שיש אחריה עבודה, **הא בחוץ** - אפילו עבודה שיש אחריה עבודה (אבל מחוץ לקה"ק, בקדש ובמזבח, הזר יתחייב על כל עבודה)!

(המסקנה הנ"ל לשיטת לוי מטילה חיוב רחב על זר ובאה הגמרא ולומדת כי מלת) - **ועבדתם** הדר ערביה קרא (חיבר הכתוב שני תנאים לקה"ק ולמחוץ לו, וזר חייב רק על עבודות הנחה שהן גם עבודות תמות (מסיימות) גם בקה"ק וגם מחוץ לו).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוות האמנותי – החלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערת: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה. תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישייה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

רש"י בבלי יומא כד,ב (הכתוב) **וּלְמַבִּית לְפָרְקַת** – אפסיק בין כללא (**לְכַל-דְּבַר הַמְזַבְּחַת**) לפרטא (**עֲבַרְתָּ מִתְּנָה**), מבית לפרוכת הוא דעבודת מתנה - כגון הזאות שבין הבדים דיום הכפורים, ונתינת קטורת על האש. ולא עבודת סילוק - כגון הוצאת כף ומחתה, שהכהן גדול מכניס שם לקטורת יום הכפורים ומניח בין הבדים, ואחר כך חוזר ומוציא. אי הכי ועבדתם נמי מבית לפרוכת דעבודה תמה - כגון נתינת קטורת על האש. ולא שיש אחריה עבודה - הולכת כף ומחתה, שיש אחריה חפינה והקטרה. (רש"י מפרש שיטת לוי) **וְעֲבַרְתֶּם** הדר ערביה - לענין עבודה תמה, שהיו"ו מוסיף לענין ראשון (ולכן עבודה תמה בחוץ ובפנים לחייב זר שעשאה במיתה), אבל **עֲבַרְתָּ מִתְּנָה** לא מיהדר אלא אמבית לפרוכת דלקמיה, דלא כתיב ביה וי"ו (ולכן זר שעשאה בפנים עבודת מתנה הנחה) חייב ופטור על עבודת סלוק, אבל בחוץ חייב גם על עבודת סלוק).

טט – בשלב זה הגמרא נשארת עם הלימוד בכלל ופרט. ורש"י מפרש מבית לפרוכת הוא דעבודת מתנה (עבודת הנחה) (ושיש בה גם עבודה מסיימת) זר חייב עליה מיתה אבל עבודת הוצאה אינה בה מיתה לזר. אבל בחוץ בין הכנסה בין סילוק (אם היא עבודה מסיימת) זר חייב עליה מיתה.

בעי רבא: עבודת סילוק בהיכל מהו? לפנים מדמינן ליה, או לחוץ מדמינן ליה? הדר פשטא: מַבִּית (קה"ק) וּלְמַבִּית (ו"ו ולמ"ד? מרבית את הקדש על קה"ק וזר לא חייב על עבודה שאינה הנחה וגם תמה בקדש).
(הגמרא מונה עבודות בקדש שזר שעשאה לא יתחייב) - אלא מעתה, זר שסידר את השלחן ליחייב! - איכא סידור בזיכין. - סידר בזיכין ליחייב! - איכא סילוק והקטרה. - זר שסידר את המנורה ליחייב! - איכא נתינת פתילה. - נתן פתילה ליחייב! - איכא נתינת שמן. - נתן שמן ליחייב! - איכא הדלקה. - הדליק ליחייב! - הדלקה לאו עבודה היא. - ולא? והתניא: (ויקרא א) ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח וערכו עצים על האש - לימד על הצתת אליתא שלא תהא אלא ככהן כשר ובכלי שרת! - הצתת אליתא - עבודה היא, הדלקה - לאו עבודה היא.

(הגמרא מונה עבודות במזבח ועל מה הזר שעשאה יתחייב) - אלא מעתה זר שסידר את המערכה ליחייב! - איכא סידור שני גזירי עצים. - סידר שני גזירין ליחייב! - איכא סידור אברים. - והא אמר רב אסי אמר רבי יוחנן: זר שסידר שני גזירי עצים חייב! - בהא פליגי; מר (רבי יוחנן) סבר: (סידור שני גזירי עצים) עבודה תמה היא (וגם עבודת הנחה מאופן עשייתה), ומר (רב) סבר: לאו עבודה תמה היא.

תניא כוותיה דרב, תניא כוותיה דלוי. (הובאו לעיל) בשתי הברייתות לא מוזכר סידור שני גזירי עצים!

הפסוק **במדבר קרח יח,ז**: מסיים את קבוצת הפסוקים **במדבר קרח יח,א-ז**: אזהרה לכל זר בעבודה במשכן ובכליו. ואחריו התורה מלמדת על כ"ד מתנות כהונה. אז אפשר כי תוכנו וטעמיו קשורים באופן מסוים למתנות כהונה.
וְאֵתְנָה וּבְנִינְךָ אֶתְךָ – מונח מונח תלישא-גדולה (תלשא). כעין שלושה תפקידי טעם תלשא, הנדרשים מהכתוב. תלשא היא גם טעם של דרשה לכתוב לפניה ולדרשה לכתוב אחריה, לכן יש אפשרות לכעין שש דרשות בתפקידי תלשא (העיקריים ביניהם שיעורין, חציצין, מחיצין (הכולל בחינה נעלה), עקירה, יחד עם קדמא ואולא עשוי להיות כעין בנין אב)
אפשר כי אחד מתפקידי תלשא יהיה לרמז שבכתוב יש לדרוש הגדרת **עֲבַרְתָּ מִתְּנָה** (להניח משהו) ולא עבודת סילוק (לעקור משהו), אפשר כי אחד מתפקידי תלשא יהיה לרמז שבכתוב יש לדרוש הגדרת מחיצה **וְעֲבַרְתֶּם** – עבודה תמה (עבודה המסיימת אחת או יותר עבודות), ולא עבודה שיש אחריה עבודה.

דרשות אחרות אפשריות בטעם תלשא, שאינן קשורות לנושא עבודת זר, ע"פ **ספרי, בבלי יומא כד, תורה שלמה, תורה תמימה וְאֵתְנָה וּבְנִינְךָ אֶתְךָ** – מחיצה (הכולל בחינה נעלה) (א) בדיקת יוחסין של כהנים ע"י בית דין של כהנים אפשר שגם קובעים מיהו כהן כשר (כגון מום עובר או קבוע) לעבודה, (ב) הכהנים אוכלים תרומה בקידוש ידים (נטילת ידיים) בגבולין (ג) הכהנים נושאים עון הקדשים של בני ישראל

הַשְּׁמֵרוֹ אֶת-פְּהִנְתְּכֶם - קדמא ואולא – מרמז כי בכתוב יש לדרוש כעין כלל מלמד מסוג כלל ופרט, או כלל ופרט וכלל, או בנין אב. לענין כלל ופרט **בבלי יומא כד,א** מציע ללמוד כך: ואימא: **לְכַל-דְּבַר הַמְזַבְּחַת** - כלל, **עֲבַרְתָּ מִתְּנָה** - פרט, כלל ופרט - אין בכלל אלא מה שבפרט, **עֲבַרְתָּ מִתְּנָה** - אין, עבודת סילוק - לא!
אם נאמר כי **הַשְּׁמֵרוֹ אֶת-פְּהִנְתְּכֶם** - קדמא ואולא – מרמז כי בכתוב יש לדרוש כעין כלל מלמד מסוג כלל ופרט, הכלל הזה מחייב את הכהנים לשמור שזר לא יעשה עבודת כהנים בבית המקדש בכלל (אסור אבל פטור) ובפרט שלא יעשה עבודת שיגרמו לו חיוב מיתה בידי שמים בקשר אל (א) **לְכַל-דְּבַר הַמְזַבְּחַת** (עבודות במזבח) ... (ב) **וּלְמַבִּית לְפָרְקַת** (קדש הקדשים). (ג) מתבנית הטעמים מרכא טפחא של **וּלְמַבִּית לְפָרְקַת** מתרבה הקדש (ההיכל) ראה הסבר להלן.
פרט (א) **וְעֲבַרְתֶּם** – עבודה תמה (עבודה המסיימת אחת או יותר עבודות). דרשת הגמרא נתנה למלה משמעות של שם עצם ותואר במקום פועל. אפשר כי טעם אתנח של מלת **וְעֲבַרְתֶּם** בתפקיד מגביל מסייע למתן משמעות של שם עצם – עבודה, ותואר – מסיימת.
פרט (ב) **עֲבַרְתָּ מִתְּנָה** (להניח משהו) ולא עבודת סילוק (לעקור משהו), ואין בכלל אלא מה שיש בפרט אז חיוב הזר יהיה על עבודה שחלים בה שני התנאים **וְעֲבַרְתֶּם** – אתנח, הגביל חיוב זר במיתה רק לעבודות הנחה שהן גם עבודות מסיימות בין בקדה"ק, בין מחוץ לו.

עֲבַרְתָּ מִתְּנָה - מונח רביע, ארבע עבודות שמנה רב לגבי המזבח, ועוד עבודה שמונה רבי יוחנן המתחילה בתרומת הדשן ומסתיימת בסידור (מתן) שני גזירי עצים על המערכה על המזבח. **לְכַל-דְּבַר הַמְזַבְּחַת**
עֲבַרְתָּ מִתְּנָה - מונח רביע, חמש או שש הזאות בקדש ובקה"ק. **וּלְמַבִּית לְפָרְקַת**

(א) **לְכַל-דְּבַר הַמְזַבְּחַת וּלְמַבִּית לְפָרְקַת** - דרגא תביר מרכא טפחא, מלמדת על כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא (כאן עבודת זר בבית המקדש), ועל כל פרט חלה אותה הלכה, או אותו ענין. אשר נברר אותם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, תשש"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרוא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

(ב) **וּלְמִנְיַת לְפָרְכָת** – מרכא טפקא, כיתור לרבות על הפשט של עבודת זר בקדש הקדשים את העבודה בקדש (בבלי יומא כד, ב ד"ה בעי רבא: עבודת סילוק בהיכל מהו? מאן ללימוד ששני התנאים חייבי זר חלים גם בקדש)
 (ג) **לְפָרְכָת** – טפקא כפוחתת טפה להתאפיין מהכתוב אחריה **וְעַבְדֵי הַקָּדָשׁ** מאפיין שבכתוב לפניו מדובר שזר יענש על ביצוע עבודה תמה (= מסיימת)

ע"פ תבניות הטעמים (ג) מלמד על (ב) שגם בקדש זר חייב על עבודה תמה. (ב) עם האפיין שזר חייב על עבודה תמה מלמד על (א) **לְקַלְ** **דְּבִיר הַמִּזְבֵּחַ** שגם בעבודות במזבח זר חייב על עבודה תמה. זה מבוסס על ההשערה כי התבנית דרגא תביר מרכא טפקא, מלמדת על כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא (כאן עבודת זר בבית המקדש), ועל כל פרט חלה אותה הלכה, או אותו ענין. אז אם על (ב) חלה ההלכה של זר חייב על עבודה תמה, גם על (א) תחול אותה הלכה.

נספח:

הערה (א): תוספות בבלי יומא כד, א (הגמרא אמרה) אין בכלל אלא מה שבפרט - תימה לי א"כ **לְקַלְ דְּבִיר הַמִּזְבֵּחַ** למה לי כדקאמר (לוי על ההזאות) **דְּבִיר ... לְקַלְ דְּבִיר** ונאפילו אם תמצא לומר ד-**לְקַל** מרבה הזאות שבפנים ושכמזכיר מ"מ קשיא כיון ד-**לְקַל** משמע כללא] אדרבה לפרוך לאידך גיסא דהוה לן למימר ד-**לְקַלְ דְּבִיר הַמִּזְבֵּחַ** הוה להו שני כללות הסמוכין זה לזה והטל פרט ביניהם **וְעַבְדֵי הַקָּדָשׁ** עֲבֵדְתָּ מִתְּנָהּ ודונם בכלל ופרט וכלל

דוגמא למידת כלל כלל פרט (**במדבר קרח יח, טז**) **וּפְדוּיָו מִבְּנֵי-הַקָּהָל הַזֶּה הַיּוֹדֵעַ לְקַלְ דְּבִיר הַמִּזְבֵּחַ** ופדויו מן-הקדש **הַיּוֹדֵעַ לְקַלְ דְּבִיר הַמִּזְבֵּחַ** כספ חמש שקלים **הַיּוֹדֵעַ לְקַלְ דְּבִיר הַמִּזְבֵּחַ** ופדויו מן-הקדש – כלל תפנה – כלל **הַיּוֹדֵעַ לְקַלְ דְּבִיר הַמִּזְבֵּחַ** – קדמא זקא-קטן בתיבה אחת - מידת מוקדם שהוא מאוחר בענין ולכל חשיב כלל כמו בכל (האם הראשון או השני בפסוק הבא) כדרשינן (**דב' ראה יז, כז**) **כָּל אִשׁ אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ נִפְשָׁךָ** כלל והכי אמרינן בפ' שור שנגח את הפרה (ב"ק דף נד:) ובר"פ מרובה (שם דף סד.) **בְּכָל כְּלָא וְאִיכּ נְרַבִּי מְכַעֵין הַפֶּרֶט אֲפִילוּ דְבַר שְׂאִין עֲבוּדָה תִּמְהָ וְאֲפִילוּ עֲבוּדָת סִילוּק וְאִף עַל גַּב דְּלֵא דְמִי כְּלָא בְּתַרָא לְכָלְלָא קְמַא הָא דִּינִינָן בְּאַלּוּ טְרִיפוֹת (חולין דף סז).** כי האי גוונא ונראה דשמא **בְּכָל** ולכל לחודיה לא חשיב כללא אלא כשיש שום תיבה מפורשת מאותו ענין אצלו כמו התם דכתיב (**דב' ראה יז, כז**) **כָּל אִשׁ-תְּאַנְהָ נִפְשָׁךָ בְּבִקְרָ וּבְצֵאן וּבִינָן וּבִשְׂכָר וּכְן בְּדַבְרוֹת דְּכַתִּיב (**דב' וא' ה, יד**) וְכָל-בְּהֵמָהּ וְהָיָא דְּפָרֵק שְׁלֵשָׁה מִיָּנִין (נזיר דף לה.) (שמ' מש' כב, ט) חֲמֹר או-שׂוֹר או-עֵגֶה וְכָל כְּלָא בְּהֵמָה חֲזֹר וּפְרַט י"ל הָיָא ר"א הָיָא אִי נָמִי שְׂאֵנִי הָתָם דְּכַתִּיב בְּרִישָׁא חֲמֹר או-שׂוֹר וְהָדָר וְכָל אַבְל הָכָא דְּכַתִּיב בְּרִישָׁא דְּעִינָא (**במ' קרח ו, ז**) **לְקַל** הוה ליה **כָּל שְׂאֵינוּ מְלָא וְאִין דְּנִין אוֹתוּ בְּכָלְלָא וּפְרַט** וכי האי גוונא אמרינן בריש פ"ק דזבחים (דף ד:) אימא (**במ' נשא ו, ז**) **יְעֻשֶׂה כָּל זָבַח פְּרַט וּמְשַׁנִּי אִי הוּהוּ כְּתִיב יְעֻשֶׂה שְׁלָמִים זָבַח כְּדַקְאֲמַרְתָּ הַשְׂתָּא דְּכַתִּיב יְעֻשֶׂה זָבַח שְׁלָמִים הוּהוּ לִיה כָּל שְׂאִין מְלָא וְכו'.****

(דברים ראה יז, כז)

וְנִמְתָּה הַכֶּסֶף כָּל אִשׁ-תְּאַנְהָ נִפְשָׁךָ בְּבִקְרָ וּבְצֵאן וּבִינָן וּבִשְׂכָר וּבְכָל אִשׁ אֲשֶׁר תִּשְׁאַלְךָ נִפְשָׁךָ וְאָבְלָתָּ שֵׁם לְפָנֶיךָ אֱלֹהֶיךָ וְשִׂמְתָּ אֹתָהּ וּבִיָּתְךָ: (דברים ואתחנן ה, יד)
 וְיִוֹם הַשְּׂבִיעִי שֶׁבַח לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָל-מְלָאכָה אֹתָהּ וּבְנָה-וּבְתָהּ וְעַבְדָּה-וְאִמָּתָהּ וְשׂוֹרְךָ וְחֲמֹרְךָ וְכָל-בְּהֵמָתָה וְגַרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וְאִמָּתְךָ קָמוּד:
 (שמות משפטים כב, ט) כִּי-יִתֵּן אִישׁ אֶל-רַעְיוֹ חֲמֹר או-שׂוֹר או-עֵגֶה וְכָל-בְּהֵמָה לְשִׁמְרָ וּמֵת או-נִשְׁבָּה או-נִשְׁבָּה אִין רָאָה:
 (במדבר נשא ו, ז) וְאֶת-הָאֵיל יְעֻשֶׂה זָבַח שְׁלָמִים לַה' עַל סַל הַמִּצֹּחַ וְעֻשֶׂה הַפֶּתַח אֶת-מִנְחָתוֹ וְאֶת-נִסְכּוֹ:

ע"פ תוס' בבלי יומא כד, א אם יש כאן כלל **לְקַל** וכלל בתראה **דְּבִיר הַמִּזְבֵּחַ** והפרט **וְעַבְדֵי הַקָּדָשׁ** עֲבֵדְתָּ מִתְּנָהּ. ואז כלל פרט נהיה לכלל ופרט וכלל ולכן מרבה ע"י הכלל בתראה אפילו דבר שאין עבודה תמה ואפילו עבודת סילוק זר חייב במיתה ביד שמים. מתקבלת תוצאה הפוכה ממה שהתורה מלמדת. תוס' מסביר ש"לכל" אינו כלל מלא כי חסר תיאור למה מתיחס, ולכן אין ללמוד כאן כלל ופרט וכלל.

הערה (ב): **תְּשִׁמְרוּ אֶת-כְּהֻנַּתְכֶם** אחריות הכהנים לעם ישראל שלא יעשו עבודות כהנים. ביום הכפורים ישראלים צובאים בעזרה, קרובים מאד לכהן גדול שרק הוא עובד ביום הזה, ועלולים לנסות "לעזור" לכ"ג.
הערה (ג): בין תפקידי עבודות בית המקדש תפקיד הכפרה על עם ישראל הוא נושא מרכזי. סידור שני גזרי **עֲצִים** בלשון נופל על לשון, העברת גזרות בבחינת הרשעה כלה כעשן תכלה
סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר ראש השנה ... ובכן צדיקים יראו וישמחו, וישרים יעלוזו, וחסידיים ברינה יגילו, ועולתה תקפץ פיה. וכל הרשעה כלה כעשן תכלה כי תעבירי ממשלת זדון מן הארץ.
 ותמלך אתה ה' אלהינו מהרה על כל מעשיך. בהר ציון משכן כבודך ובירושלים עיר קדשך. ככתוב בדברי קדשך. ימלוך ה' לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללויה.
 קדוש אתה ונורא שמך ואין אלוה מבלעדיך. ככתוב ויגבה ה' צבאות במשפט, והאל הקדוש נקדש בצדקה. ברוך אתה ה' המלך הקדוש.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטול"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרשא – מאריך; רבוי; דרשא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרשא טפחא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרשא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרשא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרשא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרשא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיה – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרשא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושיב"פ.

1.4 דברים האזינו לבא (התשע"ה – ו)

דברים האזינו לבד: הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין על צדיק וישר הוא:

ללא קשר לטעמי המקרא רש"י הצור תמים פעלו, אע"פ שהוא חזק כשמיא פורענות על עוברי רצונו לא בשטף הוא מביא כי אם בדין כי תמים פעלו:

אל אמונה, לשלם לצדיקים צדקתם לעוה"ב ואע"פ שמאחר את תגמולם סופו לאמן את דבריו:

ואין עול, אף לרשעים משלם שכר צדקתם בעוה"ז:

צדיק וישר הוא, הכל מצדיקים עליהם את דינו וכך ראוי וישר להם צדיק מפי הבריות וישר הוא וראוי להצדיקו:

הצור תמים פעלו – פשטא מונח זקף-קטן, מקבילת טעמים ל-אנכי ה' א-לקיך – בטעם עליון פשטא מונח זקף-קטן

אנכי – הצור, ה' – תמים, א-לקיך – פעלו ... ומשלימו **צדיק וישר הוא**: ס"ת קר"א = ג' א"ש = ג' הצור, ופ' רש"י ישעיהו

לגיד הצור שהוא אש אוכלה **ילקוט שמעוני תורה פרשת חקת רמז תשסג** אמר רבי סימון ונתן מימיו מפני שדרכו של סלע להוציא אש שנאמר (שופטים ו, כב) **נתעל האש מן-הצור**,

הפסוק פותח במפורש **הצור** וסוגר ברמז ל-**הצור**, וע"פ טעם פשטא אל מלת אנכי, וביחד מלמדים, קיים חזק, נצחי ומאמץ / מאמת דבריו כי רואה מראשית דבר אחריותו.

דעת זקנים מבעה"ת הצור תמים פעלו, דין הוא שתתנו לו גודל כי הוא צור ותקיף ועושה פעולתו בתמימות ואינו מראה כעס

למכעיסים לפניו: **צדיק וישר הוא**, לעושי רצונו ואינו מקפח שכרם, ולפי שהיה רוצה לספר היאך נוקם נקמה מישראל כשמצדיקים לפניו ואחר כך מן האומות המשעבדים בהן לפי הצדיק דין תחלה: ו-**רבנו בחיי** פירש אעפ"י שהוא תקיף כצור, אינו בא בתוקף עם בריותיו אלא נוהג עמם בתמימות וענוה.

רשב"ם הצור תמים פעלו. שירה זו לעד היא. לפיכך מדברת השירה אחר שיבא לישראל פורעניות חטאתם. **הצור תמים פעלו**

בכל פורענו' שהביא עליכם **צדיק וישר הוא** כמו שמפרש והולך שהטיב לכם בכמה ענינים. והם וישמן ישורון ויטש אלוה עשהו:

ספר הפרשיות הרב כיטוב – ע"פ ראב"ע **הצור** משמעו – לשון צורה, שהוא המקור הקדמון היוצר וצר לכל היצורים, לפיכך הוא לבדו **תמים פעלו** שלם ומושלם, ובהמשך כתב הרב כיטוב ולכן אין להרהר אחר מידותיו. ובשם רבו כתב **הצור תמים פעלו** – הוא בלבד **תמים פעלו**, אבל כל נברא אין פעלו תמים באמת, שהרי הוא נצרך לבוראו.

הצור תמים פעלו – פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז על שתי דרשות וטעם פשטא מרמז שהן בפשט הכתוב. אפשר כי דרשה (א) היא כפ' **דומבעה"ת ו-רבנו בחיי** שה' הוא תקיף כצור אעפ"י שהוא תקיף כצור, אינו בא בתוקף עם בריותיו אלא נוהג עמם בתמימות וענוה (ב) ע"פ ראב"ע **הצור** משמעו – לשון צורה, היוצר וצר לכל היצורים, בשלמות, ולכן אין להרהר אחר מידותיו.

בבלי תענית יא, א ... אל אמונה ואין על, אל אמונה - כשם שנפרעין מן הרשעים לעולם הבא אפילו על עבירה קלה שעושיין, כך נפרעין מן הצדיקים בעולם הזה על עבירה קלה שעושיין, **ואין על** - כשם שמשלמין שכר לצדיקים לעולם הבא אפילו על מצוה קלה שעושיין, כך משלמין שכר לרשעים בעולם הזה אפילו על מצוה קלה שעושיין. **צדיק וישר הוא** (אמרו: בשעת) [מסורת הש"ס: מלמד שבשעת] פטירתו של אדם לבית עולמו כל מעשיו (נפטריין) [מסורת הש"ס: נפטריין] לפניו, ואומרים לו: כך וכך עשית במקום פלוני ביום פלוני, והוא אומר (היין) [מסורת הש"ס: הין] ואומרים לו: חתום! וחתום, שנאמר (איוב לז, ז) **בגדת פלאצם יתחום לדעת פלאצם מעשהו**: ולא עוד, אלא שמצדיק עליו את הדין ואומר להם: יפה דנתוני לקיים מה שנאמר (תה' נא, ג) **למען תצדק בדיברך**.

תהלים נא, ו: לה לבדדו חטאתי ותרע בעיניך עשיתי למען תצדק בדיברך תזכה בשפטה:

רש"י איוב לז, ז (ז) **בגדת פלאצם יתחום** - כשארם חוטא לפניו האדם עצמו חותם כתב ידו ביום מותו על עבירות שעבר הכתובות לפניו: **לדעת פלאצם מעשהו** - להודיע על מה הוא נידון:

אל אמונה ואין על – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז על שתי דרשות ותבנית הטעמים מהפך פשטא מרמזת שלפחות דרשה אחת יוצאת מפשט הכתוב. ע"פ **בבלי תענית יא, א** (א) הפשט מלמד על קיום שכר ועונש על כל מעשה בין מעט ובין רב. (ב) אבל היוצא מן הפשט שהשכר ועונש לצדיק ולרשע אינם באותו אופן. הצדיקים עונשם בעולם הזה, שכרם לעולם הבא. הרשעים שכרם בעולם הזה, עונשם לעולם הבא.

הגמרא **בבלי תענית יא, א** מוציאה את הפסוק (איוב לז, ז) **בגדת פלאצם יתחום** וגו' מפשוטו העוסק בשפע גשמים ופעילות חקלאית ומעבירה אותו למשפט בבית דין של מעלה. שפע הגשמים הוא מה שה' נותן לאדם, והאדם מעיד על עצמו מה הוא עשה עם השפע האלקי.

דברים האזינו לבו: הלה הנמלו-זאת עם נבל ולא חכם הלא-היא אביה קנה היא עשה ויכנה:

דברים האזינו לבז: זכר ימות עולם בינו שנות דר-נדר שאל אביה וינדרה וינדרה ויאמרו לה: ב

רש"י (ז) זכר ימות עולם - מה עשה בראשונים שהכעיסו לפניו (ראה ספ"ד שי). **בינו שנות דר-נדר** - דור אנוש שהציף עליהם מי אוקינוס ודור המבול ששטפם (ראה שם). **דבר אחר**: לא נתתם לבככם על שעבר - **בינו שנות דר-נדר** - להבא, שיש בידו להטיב לכם ולהנחיל לכם ימות המשיח והעולם הבא.

רמב"ן (ז-ו) ... זכר ימות עולם – שיתנו לב לזכור ששת ימי בראשית, הטובה שעשה להם בעת היצירה; ...

זכר ימות עולם – פשטא מונח זקף-קטן בראש חצי פסוק כעין תבנית שמות יתרו אנכי ה' א-לקיך, כעין קשר למעשה בראשית

זכר ימות עולם – פשטא מונח זקף-קטן בראש חצי פסוק **בינו שנות דר-נדר** – טפחא מונח אתנה, שתי קבוצות המלים הן פעולות ופוחחות בתבנית טעמים פשטא מונח זקף-קטן בראש חצי פסוק אפשרות ללימוד אלפניו ולאחריו, כאן מלמד מהעבר (ז, ב) **זכר ימות עולם** אל ההווה (ז, ב) **הלה הנמלו-זאת עם נבל ולא חכם**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטולו"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערת: **אתנה, סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרקא** – רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק; ממעט, לא ממש; **טפקא** = **טרקא** – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרקא טפקא** – קב' שעשויה לגולל; יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפקא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרקא תביר טפקא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרקא טפקא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מעין מסוים; **מרקא** – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט; **1**; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשי"ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תריסא** – דרוש בפסוק שעות, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעות, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.5 דברים האזינו לבא (התשע"ו-ז)

דברים האזינו לבד:

הצור תמים פעלו כי כל דרךיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא:

[רש"י] **הצור תמים פעלו**, אע"פ שהוא חזק כשמביא פורענות על עוברי רצונו לא בשטף הוא מביא כי אם בדין כי **תמים פעלו**:

אל אמונה, לשלם לצדיקים צדקתם לעולם הבא ואע"פ שמאחר את תגמולם וסופו לאמן את דבריו:

ואין עול, אף לרשעים משלם שכר צדקתם בעולם הזה:

צדיק וישר הוא, הכל מצדיקים עליהם את דינו וכך ראוי וישר להם צדיק מפי הבריות וישר הוא וראוי להצדיקו:

[דעת זקנים מבעה"ת] **הצור תמים פעלו**, דין הוא שתתנו לו גודל כי הוא צור ותקיף ועושה פעולתו בתמימות ואינו מראה כעס למכעיסים לפניו: **צדיק וישר הוא**, לעושי רצונו ואינו מקפח שכרם, ולפי שהיה רוצה לספר היאך נוקם נקמה מישאל כשמכעיסין לפניו ואחר כך מן האומות המשעבדים בהן לפי הצדיק דין תחלה: ו-**ורבנו בחיי** [פירש אעפ"י שהוא תקיף כצור, אינו בא בתוקף עם בריותיו אלא נוהג עמם בתמימות וענוה.

[רשב"ם] **הצור תמים פעלו**, שירה זו לעד היא. לפיכך מדברת השירה אחר שיבא לישראל פורעניות חטאתם. **הצור תמים פעלו** בכל פורענו' שהביא עליכם **צדיק וישר הוא** כמו שמפרש והולך שהטיב לכם בכמה ענינים. והם וישמן ישורון ויטש אלוה עשהו: [ספר הפרשיות הרב כטוב] – ע"פ רב"ע **הצור** משמעו – לשון צורה, שהוא המקור הקדמון היוצר וצר לכל היצורים, לפיכך הוא לבדו **תמים פעלו** שלם ומושלם, ובהמשך כתב הרב כטוב ולכן אין להרהר אחר מידותיו. ובשם רבו כתב **הצור תמים פעלו** – הוא בלבד **תמים פעלו**, אבל כל נברא אין פעלו תמים באמת, שהרי הוא נצרך לבוראו.

הצור תמים פעלו – פשטא מונה זקף-קטן, זקף-קטן מרמז על שתי דרשות וטעם פשטא מרמז שהן בפשט הכתוב. אפשר כי שתי

הדרשות הן תוצאה של מקבילת תבנית הטעמים הבאה:

(דב' האזינו לבד, **הצור תמים פעלו** - פשטא מונה זקף-קטן, המקבילה לתבנית הטעמים של

שמי יתרו כב, אַנְכִּי ה' אֱלֹהֵיךָ – בטעם עליון פשטא מונה זקף-קטן

אַנְכִּי – הצור, ה' – תמים, אַלְהֵיךָ – פעלו ... ומשלימו **צדיק וישר הוא**: ס"ת קר"א = גי' א"ש = גי' הצו"ר, ופ' [רש"י] **ישעיהו**

לגז'י] הצור שהוא אש אוכלה [ילקוט שמעוני תורה פרשת חקת רמז תשנ"ג] אמר רבי סימון ונתן מימיו מפני שדרכו של סלע

להוציא אש שנאמר (שופטים ו,כא) ונפעל האש מן הצור,

הפסוק פותח במפורש **הצור** וסוגר ברמז ל-**הצור** (ע"י גימטריאת סופי תיבות), וע"י תבנית הטעמים פשטא מונה זקף-קטן, המקבילה לתבנית הטעמים של **שמי יתרו כב, אַנְכִּי ה' אֱלֹהֵיךָ** – בטעם עליון פשטא מונה זקף-קטן מתגלה כי הבורא צר הבריאה ע"פ תכניתו בתורה, כדי שבריותיו יקיימו מצוותיו ע"פ התורה שנתנה בסיני ותחילת נתינתה במאמר **שמי יתרו כב, אַנְכִּי ה' אֱלֹהֵיךָ** וע"פ קיום המצוות מתקבל השכר והעונש, ומהבטחתו לאבות אימן דבריו והציל את בני ישראל ממצרים כאשר הגיע העת לפי תכניתו, והתגלה שהוא הבורא והוא היחיד והוא הדין והמנהיג והמשנה בבריאה.

דרשה (א): ע"פ [רבא"ע] **הצור** משמעו – לשון צורה, היוצר וצר לכל היצורים, בשלמות, ולכן אין להרהר אחר מידותיו.

דרשה (ב): ע"פ [רש"י] [דזמבעה"ת] ו-**ורבנו בחיי** שה' אעפ"י שהוא תקיף כצור, אינו בא בתוקף עם בריותיו אלא נוהג עמם בתמימות וענוה;

[בבלי תענית יא,א] ... **אל אמונה ואין עול, אל אמונה** - כשם שנפרעין מן הרשעים לעולם הבא אפילו על עבירה קלה שעושיין, כך נפרעין מן הצדיקים בעולם הזה על עבירה קלה שעושיין, **ואין עול** - כשם שמשלמין שכר לצדיקים לעולם הבא אפילו על מצוה קלה שעושיין, כך משלמין שכר לרשעים בעולם הזה אפילו על מצוה קלה שעושיין. **צדיק וישר הוא** (אמרו: בשעת) [מסורת הש"ס: מלמד שבשעת] פטירתו של אדם לבית עולמו כל מעשיו (נפטריין) [מסורת הש"ס: נפטריין] לפניו, ואומרים לו: כך וכך עשית במקום פלוני ביום פלוני, והוא אומר (היין) [מסורת הש"ס: הין] ואומרים לו: חתום! וחתום, שנאמר (איוב לז,ז) **בְּיַדְּכֶם אַתְּמוּם לְדַעַת כְּלֵי-אֲנָשִׁי מַעֲשֵׂיהוּ: וְלֹא עוֹד, אֲלָא שִׂמְצִידִיק עָלַיו אֶת הַדִּין וְאוֹמַר לָהֶם: יִפֶּה דַתְּוֵינִי לְקִיִּים מַה שֵׁנְאִמַר (תה"א,א) לְמַעַן תִּצְדַּק בְּדַבְרֶךָ.**

תהלים נא,ו: לך לבדך חטאתי וקבע בעיניך עשיתי למען תצדק בְּדַבְרֶךָ תזכה בשפּוֹת:

[רש"י] [איוב לז,ז) **בְּיַדְּכֶם אַתְּמוּם לְדַעַת כְּלֵי-אֲנָשִׁי מַעֲשֵׂיהוּ** - כשאתם חוטא לפני האדם עצמו חותם כתב ידו ביום מותו על עבירות שעבר הכתובות לפניו: **לְדַעַת כְּלֵי-אֲנָשִׁי מַעֲשֵׂהוּ** - להודיע על מה הוא נידון:

אל אמונה ואין עול – מהפך פשטא מונה זקף-קטן, זקף-קטן מרמז על שתי דרשות ותבנית הטעמים מהפך פשטא מרמזת שלפחות דרשה אחת יוצאת מפשט הכתוב. ע"פ [בבלי תענית יא,א] (א) הפשט מלמד על קיום שכר ועונש על כל מעשה בין מעט ובין רב. (ב) אבל היוצא מן הפשט שהשכר ועונש לצדיק ולרשע אינם באותו אופן. הצדיקים עונשם בעולם הזה, שכרם לעולם הבא. הרשעים שכרם בעולם הזה, עונשם לעולם הבא.

הגמרא [בבלי תענית יא,א] מוציאה את הפסוק (איוב לז,ז) **בְּיַדְּכֶם אַתְּמוּם לְדַעַת כְּלֵי-אֲנָשִׁי מַעֲשֵׂיהוּ** וגו' מפשוטו העוסק בשפע גשמים ופעילות חקלאית ומעבירה אותו למשפט בבית דין של מעלה. שפע הגשמים הוא מה שה' נותן לאדם, והאדם מעיד על עצמו מה הוא עשה עם השפע האלקי.

דברים האזינו לבד: **הצור תמים פעלו כי כל דרךיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא:**

[דברים רבה (ליברמן) פרשת האזינו] ... **צדיק וישר הוא וגו', (ישעיהו נה,ז) דרשו ה' בהמצאון קראוהו בקוּבוּתו קרוב: ישעיה אמ' דרשו ה' וגו', ודוד אמ' (תה"ק,ד) דרשו ה' ועצו בקשו פגיו תמיד: (או (ה"א טו,יא) דרשו ה' ועצו בקשו פגיו תמיד: ולמה פגיו תמיד, ללמדך שהקב"ה ית' שמו פעמים נראה ופעמים לא נראה, פעמים שומע ופעמים אינו שומע, פעמים נדרש ופעמים אינו נדרש, פעמים מצוי ופעמים אינו מצוי, פעמים קרוב ופעמים אינו קרוב, כיצד נראה למשה, שנא' (שמי תשא לג,יא) ונָדַר ה' אֶל־מֹשֶׁה פָּנִים אֶל־פָּנִים, חזר ונעלם ממנו כשא"ל (ונעלם) (שמי תשא לג,ח) וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה נֹא אֶת־כַּבְּדֶךָ: .וכן נראה לישראל בסיני, (שמי מש' כד,ז) וַיִּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – ההלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרשא = מאריך, רבוי; דרשא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרשא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרשא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרשא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרשא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרשא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

וגו', (שמ' מש' כד, ז) ומרשא פכוד ה' פאשא אכלת פכאש הקר לעיני בני ישראל: חזר ונעלם מהם, (דב' וא' ד, טו) ונשמרתם מאד לנפשתיכם כי לא ראיתם פל-תמונה ביום דבר ה' אליכם בחרב מתוך האש;

[דברים רבה (ליברמן) פרשת האזינו]

אמ' הקדוש ברוך הוא ית' שמו וי"ז, הו יודעי' שאני דן את העולם בד' פרקי' האלו, בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, בחג (טט: סוכות) נידונין על המים. והללו ג' פרקים יושב אני לדון דיני ממונות, להעשיר ולהעני, להרבות או למעט, אבל ראש השנה זמן דיני נפשות הוא, אם למות, אם לחיים, כדאמרי' בתקיעת' דרב ועל המדינות בו יאמר וכו', ואם עשיתם תשובה לפני אני אקבל אתכם ואדון אתכם לכף זכות ואשמע תפלתכם, שאני (שה"ש ב, ט) משגיל מן-הקטלנות מציץ מן-הקרבנים, עד שלא אחתם גזר דין ביום הכפורים, שנא' (שעיהו נה, ג) דרשו ה' בהמצאו. (שה"ש ב, ט) דומה דודי לציבי או לעפר האילים הנהיגה עומל אתר פתלנו משגיל מן-הקטלנות מציץ מן-הקרבנים.

להסבר (דב' האזינו לב, ד) צדיק וישור הוא נעזר בתבנית הטעמים של (דה"א טז, יא) דרשו ה' נעזו בקשו פניו תמיד: [רש"י] (דה"א טז, יא) דרשו ה' נעזו - מקדש וארון נקראו עזו דכתיב (תה' עח) ויתן לשבי עזו שנתן ארונו להביאו בשבי וכתיב (תה' קלב) קומה ה' למנוחתך אתה וארון עוזך ועל כן נקרא אלעזר השומרו עזא על שם ששמר הארון שנקרא עז דוגמא על שם ד' מאות שקל כסף והוא חשבון גמטריא של עפרן וכן הרבה (בראשית מט) דן ידין עמו (בראשית מט) יהודה יודך אחיך: (דה"א טז, יא) דרשו ה' נעזו – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז על שתי דרשות ותבנית הטעמים מהפך פשטא מרמזת שלפחות דרשה אחת יוצאת מפשט הכתוב. דרשת הפשט משמעה לפנות בתפלה לבורא ובפרט במקדש בקרבת ארון הברית הנקרא על שם ה' אדון כל הארץ. דרשה היוצאת מן הפשט היא התמדת האמונה בה' בין אם הנהגתו בבריאה גלויה בין אם הנהגתו נסתרת. וזה מה שמלמד [דברים רבה פרשת האזינו] שאני (שה"ש ב, ט) משגיל מן-הקטלנות מציץ מן-הקרבנים, גם אם איני גלוי. כמו שנדרש גם ב-(דב' וילך לא, ז) נעזבתים והסרתם פני מקה'.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותי האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפאא = טרואא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפאא – קב"שעושה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה. תביר מרכא טפאא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מרף – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.

1.6 דברים האזינו לבא (התשע"ז-זח) (בהשתתפות נחלת יעקב)

מבוא לפסוקים [דברים האזינו לבטו, יח] הכתוב ב-[דברים האזינו לבא, יד] מעיד שמים וארץ על ההשגחה הפרטית של הבורא על עם ישראל (דב' הא' לבטו) פי תלק ה' עמו יעקב תכל נחלתו: הנמצא ביסוד מעשה בראשית שעל כך מעידים טעמי (דב' הא' לבטו) ה' פְּדוּ יַחְזִקוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל יָבִיר: - (סלוק) טפחא מונח אתנה מרכא טפחא מרכא סלוק, כטעמי (בר' א,א) בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ: הכתוב הסתום ב- (דב' הא' לבטו) שְׁתַּחֲוּ לְיְהוָה ... (לבטו) הַלְלוּ תַּגְּמִלוּהָאֵת מַרְמוֹ לַפְּגִיעָה שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל בְּהִשְׁגַּחַת ה' עליהם שהולך ומפרטה ב-[דברים האזינו לבטו – יח]. ע"פ [הזיו לך, הרב חאסי" ערלנגער] ב-(דב' הא' לבטו) מעשה תועבה בצנעה, מעביר לגלוי עריות גלוי, שפיות דמים, עבודה זרה ולשון הרע כנגד כולם. מי ששקוע במותרות ותאוות עולם הזה מגיע לכפירה וכל העבירות שבתורה רח"ל.

דברים האזינו לבטו: יקנאיהו בנזרים בתועבת יכעיסיהו:
[ספרי דברים פרשת האזינו פיסקא שיח] (דב' הא' לבטו) יקנאיהו בנזרים, שהלכו ועשו דברים של זרות וכן הוא אומר (מלא' טו, יג) וְגַם אֶת-מַעֲכָה אִמּוֹ וְיִסְרָהּ מִגְּבִירָה אֲשֶׁר-עָשָׂתָה מִפְּלַצַּת לְאַשְׁרָה וְיִכְרַת אֶסָא אֶת-מִפְּלַצְתָּהּ וַיִּשְׂרַף בְּגָסֵל קַדְרָוֹן: **בתועבת יכעיסיהו,** זה משכב זכור וכן הוא אומר (וי' אח"מ יח, כב) וְאֵת זָכָר לְיָמָא מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תוֹעֵבָה הוּא: ואומר (מלא' יד, כד) וְגַם-קִדְוֵשׁ הִגָּה בְּאָרְץ:

יקנאיהו – טפחא בתפקיד שנוי ורבוי, ע"פ [הזיו לך, הרב חאסי" ערלנגער] (לבטו) תחילת ההתגרות בהשגחה הפרטית היא בשנויים וססיות כמו המינות בסוף ימי בית שני, אע"פ שלא היה יצר הרע לעבודה זרה. **בנזרים** – אתנה בתפקיד הגבלה, הססיות היו מוגבלות, לא עבודה זרה, אלא ערעור על הבורא, על דרך העבודה שמסורה לנו מסיני. **בתועבת** – טפחא בתפקיד שנוי ורבוי, ע"פ [הזיו לך] עבירות בצנעה, מעבירות תאוות חדשות, שלא היו באדם כלל. **יכעיסיהו** – סלוק בתפקיד הגבלה, קודם הכעיסו לבורא בבין אדם לחבירו, עבירות מוסר. אח"כ (לבטו) העבירות עברו לעבודה זרה מוגבלת, ואח"כ מלאה.

דברים האזינו לבטו: יז: יזבחו לשדים לא אלה אלהים לא ידעום חדשים מקרב פאו לא שערום אבותיכם:
(דב' הא' לבטו) יזבחו לשדים לא אלה – רביע פשטא מונח זקא-קטן. טעם זקא-קטן עשוי לרמוז שבפסוק יש שני מהלכים הילכתיים. **מהלך אחד** שמציג את עבודת השדים כעבודה זרה מלאה, כאשר טעם מונח עשוי ללמד על מצב ביניים לומר שזאת ע"ז אף על פי שאינה עבודה מכובדת. **מהלך אחר** שמציג את עבודת השדים כאמצעי להגדת עתידות כמו עבודת הכשדים. במהלך שמציג כעבודה זרה, נידון ממתי מתחילה עבודה זרה: משעת מחשבה על עשיית עבודה זרה, משעת עשייה של עבודה זרה, משעת עבודה בפועל.

וכך הסביר זאת **(ווי העמודים עמוד העבודה פרק ז)** כב. והשתא אתי שפיר הכפלת המקראות שהקשיתי (אות טז). כי בתחילה הוכיחם, **(דב' הא' לבטו) יזבחו לשדים לא אלה,** על שעבדו עבודה זרה כמעשה החמורה מכולן, וחזר לומר: לא תימא שחרה אפי בעבודה כמעשה דוקא, אבל בעשיה בלא עבודה, לא. לכן, הכפיל לומר: **(דב' הא' לבטו) הם קנאוני בלא-אל,** פירושו אף שלא עשאוהו לאל, שלא עבדו רק עשאוהו, גם בעשיה זאת יקנאוהו. ואחר כך אמר: הם **(דב' הא' לבטו) כעסוני בהבליהם,** כלומר אפילו שלא עבדוהו, גם לא עשאוהו, רק תפסו הרעה של עבודה זרה בלבם.

דברים האזינו לבטו: יז: יזבחו לשדים לא אלה אלהים לא ידעום חדשים מקרב פאו לא שערום אבותיכם:
בבלי סנהדרין סב, משנה. העובד עבודה זרה, אחד העובד, ואחד המזבח, ואחד המקטר, ואחד המנסך, ואחד המשתחוה ואחד המקבלו עליו לאלוה, והאומר לו אלי אחא. אבל המגפף, והמגשק, והמכבד, והמרבץ, והמרחץ, והסך, והמלביש, והמנעיל - עובר בלא תעשה. הנודר בשמו והמקיים בשמו - עובר בלא תעשה. הפוער עצמו לבעל פעור - זו היא עבודתה, הוורק אבן למרקוליס - זו היא עבודתה.
גמרא. מאי אחד העובד? - אמר רבי ירמיה: הכי קאמר, אחד העובד כדרכה, ואחד המזבח, ואחד המקטר, ואחד המנסך, ואחד המשתחוה - ואפילו שלא כדרכה.

יזבחו - רביע, רמז לארבע עבודות דפנים (של המקדש) שנהרג על זדונם דאם עשאן לעבודה זרה בין אם זאת עבודתה ובין אם זאת לא עבודתה. **לשדים לא אלה** – פשטא מונח זקא-קטן, בתפקיד של שתיים וזה כפי' **חידושי הריטב"א מסכת עבודה זרה נב, ... כללא דכולה שמעתא דעובד ע"ז חייב באחד משני דברים או בשעובד אותה כדרכה** ואפילו דרך קלון כגון שפער עצמו לפעור ונפקא לן מדכתיב איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם וגו' וילך ויעבד וגו', או **כשעובד אותה שלא כדרכה** והוא שיהא כעין ארבע עבודות דפנים זבוח קטור נסוך השתחוואה וכדתנן התם (סנהדרין ס' ב) (בארבע עבודות אלו בין אם זה כדרכה בין אם זה שלא כדרכה)

דברים האזינו לבטו: יז: יזבחו לשדים לא אלה אלהים לא ידעום חדשים מקרב פאו לא שערום אבותיכם:
[ספרי דברים פרשת האזינו פיסקא שיח]
(דב' הא' לבטו) יזבחו לשדים לא אלה, אילו היו עובדים לחמה וללבנה לכוכבים ולמזלות ולדברים שהם צורך לעולם והנייה לעולם בהם לא היתה קנאה כפולה, אלא הם עובדים לדברים שאין מטיבים להם אלא מריעים להם. **לשדים,** מה דרכו של שד נכנס באדם וכופה אותו. **אלהים לא ידעום,** שאין אומות העולם מכירים אותם. **חדשים מקרב פאו,** שכל זמן שאחד מן האומות רואה אותו אומר צלם יהודים הוא זה וכן הוא אומר **(ישעיהו יג) כאשר מצאנה נזי לממלכת האליל ופסיליהם מירושלם וגמשרון:** מלמד שירושלם ושומרון מספקות דפוס לכל באי העולם. **לא שערום אבותיכם,** שלא עמדה שערות אבותיכם בפניהם. דבר אחר **לא שערום אבותיכם** - **לא שערום אבותיכם** לידע אם יש בהם צורך אם לאו. דבר אחר **לא שערום אבותיכם** אל תהי קורא **לא שערום אבותיכם** אלא לא שעום אבותיכם שאף על פי שמזבחים ומקטרים להם (טט: לאיזה שהוא עצם) לא היו יריאים מהם כענין שנאמר **(בר' דה) ואל-קטן ואל-מנחתו לא שעה** סליק פיסקא

(דב' הא' לבטו) לא שערום אבותיכם, שלא עמדה שערות אבותיכם בפניהם. **[רמב"ן] (דב' הא' לבטו) יזבחו לשדים לא אלה** – פירשתיו **(וי' אח"מ יז, ז)** **[מא-יזבחו עוד את-זבחייהם לשעירים אשר הם-זנים אחריהם תחת עולגם תהי-זבחת להם לדבדם:** **[רמב"ן] (וי' אח"מ יז, ז)** **לשעירים** - ואמר רבי אברהם (טט: אבן עזרא) שנקראו השדים כן בעבור שישתער הגוף הרואה אותם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד) כי במצוות האמנותי – ההלים ק"ט, ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טוחא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.7 דברים האזינו לב,א (התשע"ח-ט)

דברים וילך לא,ל: וַיְנַדְּבַת מֹשֶׁה בְּאָזְנוֹי כְּלִי-קֶהֱל יִשְׂרָאֵל אֶת-דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת עַד תִּמְּם: פ
דברים האזינו לב,א: הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אֲמַרְיֵי-פִי:

(דב' הא' לב,א) הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם – (סלוק) מרכא טפחא, בתפקיד כעין מידת סמוכים (ע"פ [מהרז"ו מבוא מדרש רבה (דפוס האלמנה והאחים ראם)]) כגון בהוצאת ווגשל מידה א' שהיא מידה ל"ג, כהמשך למספור ל"ב מידות שהתורה והאגדה נדרשת בהם) כעין מידה (כב) מדבר שחבירו מוכיח עליו, ומידה (כג) מדבר שהוא מוכיח על חבירו, כגון בין תפקידי תבנית הטעמים מרכא טפחא בראש חצי פסוק (ב) רמז ללמוד מענין מחצי פסוק או פסוק (א) שלפניו. ואפשר שלפעמים ירמו ללמוד מ- (ב) ל- (א). היינו שהנאמר ב- **(דב' הא' לב,א) הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם** וגו' **(דב' וילך לא,ל) עַד תִּמְּם** ב- **(דב' הא' לב,א) וְכִפְרָ אֲדַמְתּוּ עִמּוֹ: פ** הוא דברי השירה הַזֹּאת שב- **(דב' וילך לא,ל)**.

[מסכתות קטנות מסכת דרך ארץ פרק המינין, הלכה לא]

הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ, זו היא שנאמרה על ידי דוד מלך ישראל, שנאמר ישות השך סתרו, כנגד מי אמר דוד מקרא הזה לא אמרו אלא כנגד שבחו של הקדוש ברוך הוא, שהוא שליט בעולמו, הוא יחיד אחד, ושמו אחד, והוא שוכן בשלש מאות ותשעים רקיעים, ובכל רקיע ורקיע שמו וכנויו נקוד עליהם, ובכל אחד ואחד משרתים ושרפים ואופנים וכרובים וגלגלים וכסא הכבוד, ואל תתמה בדבר זה, שהרי מלך בשר ודם יש לו כמה מקומות, אחת של חמה ואחת של צנה, ועליך להביט בדבר זה, על אחת כמה וכמה למלך חי העולמים שהכל שלו, ובזמן שהן עושים רצונו של מקום, שוכן על ערבות בשבעה רקיעים ואין מתרחק מהם כלום, שנאמר **(במ' נשא ז,טז) מִבְּיַד שָׁמַיִם הַשָּׁמַיִם וְנִדְבַר אֱלֹהֵי: פ**, ובשעת הכעס עולה ויושב בשמי מרום והכל צועקים ובוכים ואין קולם נשמע וגוזרין צום ומתפלשין באפר ומתכסים בשקים ומורדין דמעות.

(דב' הא' לב,א) הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם – (סלוק) מרכא טפחא, בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן כנדרש ב- **[מסכת דרך ארץ פרק המינין, הלכה לא]** השמים מיציגים (א) בזמן שהן עושים רצונו של מקום, שוכן על ערבות בשבעה רקיעים, (ב) בשעת הכעס עולה ויושב בשמי מרום (ט: אפשר שאלו 390 רקיעים שלעיל) והכל צועקים ובוכים ואין קולם נשמע
(דב' הא' לב,א) וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ – אתנה כמגביל, (א) בזמן שעושים רצונו של מקום אין מתרחק משבעה רקיעים (ב) בזמן שאין עושים רצונו כביכול המקום מגביל עצמו מלשמע קולם.

[ספרי דברים פרשת האזינו פיסקא שו]

דבר אחר **הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם** לפי שהיה משה קרוב לשמים לפיכך אמר האזינו השמים ולפי שהיה רחוק מן הארץ אמר **וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אֲמַרְיֵי-פִי**,

בא ישעיה וסמך לדבר **(ישעיה א,ב) שָׁמְעוּ שָׁמַיִם** שהיה רחוק מן השמים ו**הָאֲזִינוּ אָרֶץ** שהיה קרוב לארץ.

(ישעיהו א,ב) שָׁמְעוּ שָׁמַיִם וְהָאֲזִינוּ אָרֶץ כִּי ה' דִּבֶּר בְּנִימִי גְדַלְתִּי וְרִמַּמְתִּי וְהִם גִּשְׁעוּ בִי:

(דב' הא' לב,א) וְתִשְׁמַע - - מרכא (=מאריך) רוצה לומר רחוק וזה מפורש ב- **[ספרי פיסקא שו]** על נבואת ישעיהו שהוא היה בארץ ורחוק מן השמים. מכאן מלמד לנדרש, שמה שהיה על הארץ (על החומר) היה רחוק מן הארץ (מן הנושא החומרי).
(דב' הא' לב,א) הָאֲזִינוּ – מרכא (=מאריך) לפי שנדרש שמה רחוק מן הארץ משמע שכאשר נדרש שהוא קרוב לשמים אז השמים רחוקים ואפשר שלכך מרמז טעם **הָאֲזִינוּ** – מרכא (=מאריך) רוצה לומר רחוק.
לפי ש-**הָאֲזִינוּ** הוא לקרוב ו-**וְתִשְׁמַע** הוא לרחוק, בא ישעיה ואמר **(ישעיה א,ב) שָׁמְעוּ שָׁמַיִם** – מהפך פשטא, לקרב הרחוק לרחוק והקרוב לקרוב כדי **[ספרי פיסקא שו]** ליתן האזנה ושמיעה לשמים והאזנה ושמיעה לארץ, שהם עדים ולא יוכלו לומר האחד לא שמעתי והאחר לא האזנתי.

דברים האזינו לב,ד:

חֲמַאת בָּקָר וְחֵלֶב צֹאן עִם-חֵלֶב כְּרִים וְאֵילִים בְּנֵי-בֶשֶׂן וְעֵתוּדִים עִם-חֵלֶב כְּלִיֹּת חֲטָה וְנֶדֶם-עֵנֵב תִּשְׁתֶּה-חֲמֹר:

[מנורת המאור, אבוהב יצחק, ע' 21 אוצר החכמה] ... וכמו שהאדם במזונו צריך פעמים ביום הלחם והרבה פעמים המים, לקיום גופו בבריאות, גם כן לקיום הנפש צריך מענייני המצות בזמנים ידועים ומענייני האגדות בכל עת, לפי שהם צריכין לשניהם להתמיד הנפש ולקיום הגוף; וגם דברי אגדה צריכין להמשיך לבו של אדם לכל עצה טובה. כדגרסינן במסכת שבת פרק רבי עקיבא (פז,א): רבי יהודה אומר: בתחילה פירש ענשה, כדכתיב: "וישב משה" **(שמי'ת יט,ח)** דברים שמשבבין דעתו של אדם. לבסוף פירש מתן שכרה, כדכתיב "ויגד משה" **(שם שם ט)** דברים שמושכים לבו של אדם כאגדה.

... בפסוק **(תה' כה,ה) כִּי יֵלֵא בְיַדוֹ אֱלֹהֵי-פְעֻלַּת ה'** וגו'. רבי יהושע אומר אלו האגדות. ... בספרי פר' עקב דרשו **(דב' עקב ח,ג) כִּי יֵלֵא עַל-הַלְלָם לְבַדּוֹ יִתְּנֶה הָאֱלֹהִים, זֶה מִקְרָא, (דב' עקב ח,ג) כִּי עַל-כִּלְמוֹצָא פִּיָּהּ: יִתְּנֶה הָאֱלֹהִים:** אלו הלכות ואגדות .... **(דב' הא' לב,ג) וְשָׁמַן מִחֲלֵמֵי צֹר:** זה תלמוד: **(דב' הא' לב,ד) חֲמַאת בָּקָר וְחֵלֶב צֹאן עִם-חֵלֶב כְּרִים** אלו קלים וחמורים וגזירות שוות ודינין ותשובות; **עִם-חֵלֶב כְּלִיֹּת חֲטָה** אלו הלכות שהן גופי מקרא;

חֲמַאת בָּקָר וְחֵלֶב צֹאן עִם-חֵלֶב כְּרִים – קדמא ואזלא (מונה רביע) קדמא ואזלא, אפשר כי **חֲמַאת בָּקָר** – קדמא ואזלא הראשון מלמד על כלל המידות שהתורה והאגדה נדרשות בהן. דרשה הדומה לנדרש ב-זהר-פר' שמות על "וימררו את חייהם". אפשר כי **צֹאן עִם-חֵלֶב כְּרִים** – קדמא ואזלא השני הוא כעין כלל הלכה לגופה ועליו נדרשים במידות פרטי ההלכה המסוימת.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטול"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, תשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרוא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגזול; יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממטעים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקט; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.8 דברים האזינו לבא (התשע"ט-התש"פ) (בהשתתפות נחלת יעקב)

דברים האזינו לבב: יערף כמטר לקחי תגל כפטר לקחי פשעיהם עליהם וכן רביבים עליהם:

מלת **יערף** משמעה חיתוך והשימוש בה בענין גשם מביא ללימודים היוצאים מפשט הכתוב כולו בענין גשם. **[תורה תמימה (=ת"ת)]** מביא לימודים אחדים מתנאים שונים על **(לבב, א)** **יערף כמטר לקחי** שתבנית טעמיו – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן בתפקיד שני לימודים. לימוד אחד בקשר לגשם מהפך פשטא בתפקיד שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב. ואלו הלימודים בהם לימוד התורה מומשל לגשם. יש לימוד תורה שהוא כמו גשמי ברכה לאדמה כך הוא ברכה ללומד לשמה, זה הלימוד של רבי בנאה, ויש הדרכה ללמד תורה בכללים ואח"כ בפרטים כמו שטיפת גשם מתבקעת לטיפין, זה הלימוד של רבי יהודה. ויש לימוד המקשר בין פשט המלה **יערף** ובין לימוד התורה שהוא יוצא מהפשט ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר, **יערף** במשמע **(דב' שפ' כא,ד) וְעָרְפוּ שָׁם אֶת־הָעֵגְלָה**. מה עגלה ערופה מכפרת על שפיכות דמים אף דברי תורה מכפרים על שפיכות דמים^(ספרי) **[ספרי]** ו-ר' ברכיה מוציא מפשט המלה **יערף** כחיתוך ודרשו כעורף ואז מקשרו לפשט הכתוב בגשם

(לימוד א) [תורה תמימה (=ת"ת)] (דב' הא' לבב, א) יערף וגו' - תניא, היה רבי בנאה אומר, כל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות, שנאמר (לבב, א) יערף כמטר לקחי, [אין לקח אלא תורה, שנאמר (משלי ד, ב) כִּי לִקְחַתְּ טוֹב נִתְּמִי לָכֶם תְּהִי אֵלֶיךָ מֵעֲבוּרָיִךָ]. ואין עריפה אלא הריגה, שנאמר (דב' שפ' כא,ד) וְעָרְפוּ שָׁם אֶת־הָעֵגְלָה **[תענית ז' א']**: **[תו"ת הערה ח]** נראה הבאור משום דכמו שהמטר הוא ברכה לעולם בעת הדרשו כך הוא נחשב לקלה כשיורד שלא בזמנו כגון בשעת קציר וכדומה, כנודע. ואפשר לתאר ירידתו בזמנו בתואר ירידה לשמה, כלומר, לשם הדרישה והצורך לו, והירידה שלא בזמנו - ירידה שלא לשמה, ולכן אמר מקודם לזה בגמרא כאן כל העוסק בתורה לשמה נעשית לו סם חיים שנאמר **(משלי ג, יח) עֵץ־חַיִּים הֵיאֵל לַמְּחַזְקִים בָּהּ**, וכמו המטר היורד בעתו ובזמנו, דהיינו ירידה לשמה, כמש"כ מביא ברכה לעולם, וכנגד זה אמר דהולמד שלא לשמה נעשית לו סם המות, והיינו כמטר היורד שלא בזמנו, דהיינו שלא לשמו, מביא קלה לעולם, ומסמיך זה על הלשון **(לבב, א) יערף כמטר לקחי**, כמבואר. ואמנם יש להעיר במה שאמר מקודם כל העוסק בתורה לשמה נעשית לו סם חיים, ומסמיך זה על הפסוק **(משלי ג, יח) עֵץ־חַיִּים הֵיאֵל לַמְּחַזְקִים בָּהּ** ועוד על פסוקים שונים, למה אינו מסמיך אותו המאמר ג"כ על פסוק זה שלפניו ולפרש יערף מענין ברכה, מלשון **(דב' וזח"ב לבב, א) אֶף־שָׁמָיִם יִעָרְפוּ טַל** (פירוש ברכה), **(משלי ג, א) וְשָׁקֵטִים יָרְעוּ־טַל**, והיו לפי"ז שני הענינים נסמכים בפסוק אחד, ועפ"י הבאור שכתבנו. וצ"ל דלא ניחא ליה לפרש הלשון יערף בשני מובנים בענין אחד (טט: אבל תבנית הטעמים מרמזת לשני ענינים). ועיין מש"כ להלן אות י"ט:

(לבב, א) יערף כמטר לקחי – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן בתפקיד שני לימודים, מהפך פשטא בתפקיד שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב. **(לימוד א)** היוצא מהפשט כרבי בנאה שהפסוק **ממשיל** לימוד התורה למטר כשם שהמטר הוא ברכה לעולם בעת הדרשו כך הוא נחשב לקלה כשיורד שלא בזמנו. **הנמשל** ללומד תורה כל העוסק בתורה לשמה נעשית לו סם חיים שנאמר **(משלי ג, יח) עֵץ־חַיִּים הֵיאֵל לַמְּחַזְקִים בָּהּ**, וכמו המטר היורד בעתו ובזמנו, דהיינו ירידה לשמה, כמש"כ מביא ברכה לעולם, וכנגד זה אמר דהולמד שלא לשמה נעשית לו סם המות, והיינו כמטר היורד שלא בזמנו, דהיינו שלא לשמו, אמנם **[תורה תמימה]** העיר "וצ"ל דלא ניחא ליה לפרש הלשון יערף בשני מובנים בענין אחד" (טט: אבל תבנית הטעמים מהפך פשטא זקף-קטן, מעמידה שני מובנים במלת **(לבב, א) יערף** – גשם ברכה לעומת גשם קלה)

(לימוד ב) היוצא מהפשט כרבי יהודה שהפסוק **ממשיל** איך ללמוד את התורה, בכל נושא קודם בכללות הענין ואח"כ בפרטי הענין. **[תורה תמימה] (דב' הא' לבב, א) יערף וגו' - תניא, היה ר' יהודה אומר, לעולם הוי כונס דברי תורה כללים ומוציאם פרטים, שאם אתה כונסן פרטים מיגעין אותך ואינך יודע מה לעשות, שנאמר (לבב, א) יערף כמטר לקחי [אין לקח אלא תורה, שנאמר (משלי ד, ב) כִּי לִקְחַתְּ טוֹב נִתְּמִי לָכֶם תְּהִי אֵלֶיךָ מֵעֲבוּרָיִךָ]. ואין עריפה אלא לשון כניסה. משל לאדם שהלך בדרך וצריך מאה זוז, אם נוטלן בפרוטות מיגעין אותו, אבל אם מצרפן לסלעים פורט ומוציא בכל מקום שירצה^(ספרי)].**

[תו"ת הערה ח] הכונה, כי בכלל מצות התורה פרטיהם נכנסים תחת סוג כללי אחד, למשל מצות שבת נכנסת בסוג כללי אחד מאבות מלאכות וכל אב נפרט לכמה תולדות דומות לו, וכן ענין טומאה בכלל מסתעף לכמה פרטים ראשון לטומאה, שני ושלישי לטומאה, ודברים שמקבלים ואין מקבלים טומאה, וכדומה, וכן כמה וכמה מצות. ואם נתחיל ללמדן מפרטיהן אנו מתיגעין ולא נעמוד על ברורן, משא"כ אם נקבע כללים כללים. ומפרש **יערף** מלשון בקיעה וחתיכה, [כמו **(דב' שפ' כא,ד) וְעָרְפוּ שָׁם אֶת־הָעֵגְלָה**], והיינו שהתורה יסודה כללים והמה יבקעו פרטים פרטים, והמשיל זה למטר שרבו מים בכמות גדולה מתבקע לטיפין טיפין. וגם יש לפרש כונת הדרשה עפ"י מ"ש אין תורה נקנית אלא בסימנים וזהו מפני ש"ע" זה נתפס הענין בזכרון קיים [ע"י מ"ש לעיל סוף פרשה וילך בפסוק שימה בפיחם]. ומפרש יערף כמו יצרף, שע' וצ' מתחלפין, כמו ארעא ארץ, רבע - רבץ, ועוד:

(לימוד ג) [תורה תמימה] (דב' הא' לבב, א) יערף וגו' - תניא, ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר, יערף במשמע (דב' שפ' כא,ד) וְעָרְפוּ שָׁם אֶת־הָעֵגְלָה. מה עגלה ערופה מכפרת על שפיכות דמים אף דברי תורה מכפרים על שפיכות דמים^(ספרי) **[ספרי]**: **[תו"ת הערה ט]** נראה דערך הכפרה ע"י דברי תורה היא כעין כפרה אשר ע"י עגלה ערופה, והיינו על כלל ישראל מטעם ערבות ורק ברציחה שלא נודעה וכמו בע"ע כמבואר ס"פ שופטים, או גם ברצח ידוע רק שאי אפשר לדונו כגון שלא אתרו ביה, וכעין מ"ש בזבחים פ"ח ב' בענין דכתונת של כה"ג מכפרת על שפיכות דמים יעו"ש. אבל ברצח עצמו אין שייך לומר שדברי תורה יכפרו עליו. ומ"ש בסוטה כ"א א' תורה אגונא מגני ומצלא, היינו רק שמגנת מן היסורין ומצלת מן מכשול שלא יבא לידי חטא וכן אין הצבור מתכפר בד"ת ברצח בר קטלא, אם לא דנוהו, כמש"כ (ס"פ מסעי) ולא רץ לא יכפר לדם כי אם בדם שופכו:

(לימוד ד) [תורה תמימה] (דב' הא' לבב, א) יערף כמטר לקחי - א"ר ברכיה, כתיב **(לבב, א) יערף כמטר לקחי**, [מכיון שכפו ערפן לתשובה מיד הגשמים יורדים^(ס) **[ירושלמי תענית פ"ב ה"א]**]: **[תו"ת הערה יא]** לרמו ואסמכתא הוציא המלה **יערף** מפשטה (לירידת גשם) למובן עורף להורות כי לירידת גשמים צריך רחמים מרובים וכפיית עורף לתשובה. ויתכן דדייק לדרוש כן מדלא כתיב הפעל הרגיל אצל מטר, ירוה, תמטיר, וכדומה. וע"ע לפנינו בפ' בראשית בפסוק **(בר' ב, ו) וְאֵד עֵלְמָה מוֹדֵעָרְרָן וְהַשְׁקָה אֶת־קְלִי־פְגִי־הָאֲדָמָה**: באה ג"כ דרשה בענין זה:

לימודים אחרים עוסקים בפשט הכתוב בענין גשם.

ב"ה טוב טעם דיעת למדני (טטול"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא – מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שזה הפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שזה הפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מרף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.9 דברים האזינו לב,א (התש"פ-התשפ"א)

דברים האזינו לב,ט: פִּי תִלַּק ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב תִּכְבֵּל נַחֲלָתוֹ:
[ספרי דברים האזינו פִּיטקא שיב]

(דב' הא' לב,ט) פִּי תִלַּק ה' עִמּוֹ, משל למלך שהיה לו שדה ונתנה לעריסים התחילו עריסים גונבים אותה נטלה מהם ונתנה לבניהם התחילו להיות רעים מן הראשונים נטלה מבניהם ונתנה לבני בניהם חזרו להיות רעים יותר מן הראשונים נולד לו (למלך) בן אמר להם צאי מתוך שלי אי אפשי שתהיו בתוכה תנו לי חלקי שאהיה מכירו, כך כשבא אברהם אבינו לעולם יצאת ממנו פסולת ישמעאל וכל בני קטורה בא יצחק לעולם יצאת ממנו פסולת עשו וכל אלופי אדום חזרו להיות רעים יותר מן הראשונים וכשבא יעקב לא יצאת ממנו פסולת אלא נולדו כל בניו כשרים כענין שנאמר **(בר' תול' כה,כו) וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּמִים יָשָׁב אֶהְלִים:** **(ספרי דבי רב, הרב דוד פארדו,** מפרש התוספתא) הנמשל האריסים מוציאים פירות שיש בהם חלק המלך וחלק האריסים בערבוביא, דמסטרא דקדושה אומה ישראלית מעורבת בין הנשמות של הסט"א, שעירב נפשות ישמעאל ובני קטורה דמצד הרע בנשמת אברהם כדי לגנוב מקדושתו, וכן ביצחק עשו ואלפז. כשנולד יעקב הבן החביב, **(כה,כו) וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּמִים** בלא פסולת שלא היה בהם כח לערב מצד הרע. אמר המלך לסט"א צא משלי כי אי אפשי שתהיו בתוכה, קחו לכם חלקכם מן הפירות, היינו אומות העולמואני אטול חלקי מכורר ומתוקן, שאין בו תערובת רע).

מהיכן המקום מכיר את חלקו מיעקב שנאמר **(דב' הא' לב,ט) פִּי תִלַּק ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב תִּכְבֵּל נַחֲלָתוֹ:** ואומר **(תה' קלה,ד) פִּי־יַעֲקֹב פֶּתַח לִּי גֵה** ועדין הדבר תלי בדלא תלי ואין אנו יודעים אם הקדוש ברוך הוא בחר ביעקב אם יעקב בחר בהקדוש ברוך הוא תלמוד לומר **(תה' קלה,ד) וְשָׂרְאֵל לִסְגָּלָתוֹ:** ועדין הדבר תלי בדלא תלי ואין אנו יודעים אם הקדוש ברוך הוא בחר לו ישראל לסגולתו ואם ישראל בחרו בהקדוש ברוך הוא תלמוד לומר **(דב' ראה יד,ב) וַיִּבֶרְךָ בְּתָרְוֹ ה' לְעַמּוֹ לְעַם סְגָּלָה** ומנין שאף יעקב בחר בו ביה שנאמר **(ירמיהו יז,טז) לֹא־כִאֲלֵהָ תִלַּק יַעֲקֹב.** **(דב' הא' לב,ט) יַעֲקֹב תִּכְבֵּל נַחֲלָתוֹ:** אין חבל אלא גורל שנאמר **(תה' טז,ו) תִּכְבְּלִים גְּפִלְוֵי פְּנֵעַמִּים** ואומר **(יהושע יז,ה) וַיִּפְּלוּ סִבְלֵי־מִנְשָׁה עֲשָׂרָה** [ואומר] **(יהושע יט,ט) מִחֶבְלֵי בְּנֵי יְהוֹדָה נַחֲלַת בְּנֵי שִׁמְעוֹן** דבר אחר מה חבל זה משולש כך היה יעקב שלישי לאבות וקבל שכר כולם כשנולד אברהם מהו אומר **(משלי יז,יז) וְאָח לְצַדִּיק וְיָגֵד:** וכשנולד יצחק מהו אומר **(קהלת ד,ט) טוֹבִים הַשְּׂנִיִּים מִיֶּרֶמְיָהוּ** וכשנולד יעקב מהו אומר **(קהלת ד,י) וְהַחוּט הַמְשֻׁלָּשׁ לֹא בְּמִהְרָה יִתְחַק:** סליק פִּיטקא **(ספרי דבי רב, הרב דוד פארדו)** ואומר **(תה' קלה,ד) פִּי־יַעֲקֹב פֶּתַח לִי גֵה** יש לפרש כי יעקב בחר לו את יה לעבדו ולא לזולתו ואם יהיה פירוש הכתוב כך אין מזה לתמוה אם אחר-כך הקב"ה אוהבן כי שורת הדין כך. מאחר והם פסלו כל העבודות זרות ובחרו להם עבודת הקב"ה דינא הוא, שהקב"ה יבחר בהם ת"ל **(דב' ראה יד,ב) וַיִּבֶרְךָ בְּתָרְוֹ ה' לְעַמּוֹ לְעַם סְגָּלָה** בתחלה, אע"פ שהיית בטומאת מצרים **(דב' וא' ד,לד) גוֹי מִקְרָב גוֹי הָרִי זֶה עֲבוּדָה נִפְלְאָה** ומנין שאף ישראל אחר-כך פסלו כל העבודה זרה ובחרו בהקב"ה שנאמר **(ירמיהו יט,טז) לֹא־כִאֲלֵהָ תִלַּק יַעֲקֹב.** אלא יוצר הכל הוא שבחר בו יעקב. ומה שאמר **(משלי יז,יז) וְאָח לְצַדִּיק וְיָגֵד:** על אברהם נראה דרדיש "אח" לשון אחיחי שאיחה את כל העולם להרחיק הצרה דהיינו עבודה זרה ולעבוד לקב"ה כמו שכתוב **(בר' לז,יב,ה) וְאֶת־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־עָשָׂה בְּתֶרְנוֹ וְמָה שִׁכַּחַת עַל יִצְחָק** **(קהלת ד,ט) טוֹבִים הַשְּׂנִיִּים** דהשתא אתחזק צד הקדושה למ"ד, בתרי (שאחרי שתי פעמים) הויא חזקה אבל כשנולד יעקב הא לכולי עלמא הויא חזקה.

ב- (דב' הא' לב,ח) בְּהַנְחִיל עֲלֵינוּ נוֹחַם. לימד כי ה' הנחיל נחלות לאומות העולם לפחות שבעים אומות עיקריות כנגד מספר ע' יורדי מצרים יחד עם יעקב. ולא סיפר מי ינהלם. בכתוב **(דב' הא' לב,ט) פִּי תִלַּק ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב תִּכְבֵּל נַחֲלָתוֹ:** מלמד כי ה' קשר עצמו לבני שלושת האבות אברהם יצחק ויעקב, אחרי נפוי חלקים לא ראויים מהם. **(דב' הא' לב,ט) פִּי תִלַּק ה' –** תביר מרכא טפחא, **(דב' הא' לב,ט) פִּי תִלַּק ה' –** מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים המורחבת וממעט ממנה כל מי שלא רצה ללכת בדרך האבות, המדרש מכנס פסולת באבות, כמו ישמעאל, בני קטורה, עשוי ובני כל אלו. **(דב' הא' לב,ט) פִּי תִלַּק ה' –** טפחא בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו **(דב' הא' לב,ט) עִמּוֹ** מרמז כי אברהם יצחק ויעקב פסלו עבודה זרה ובחרו עבודת ה', כך דרשת **[ספרי דברים האזינו פִּיטקא שיב]** ו-**[מדרש תנאים]** ופי' **[הרב דוד פארדו]** **(דב' הא' לב,ט) עִמּוֹ –** אתנה מגביל שרק בני יעקב הם עם ה' מבחירת ה' בס, כדרשת **[ספרי דברים האזינו פִּיטקא שיב]** ו-**[מדרש תנאים]** ואומר **(תה' קלה,ד) פִּי־יַעֲקֹב פֶּתַח לִי גֵה** ועדין הדבר תלי בדלא תלי ואין אנו יודעים אם הקדוש ברוך הוא בחר ביעקב אם יעקב בחר בהקדוש ברוך הוא תלמוד לומר **(תה' קלה,ד) וְשָׂרְאֵל לִסְגָּלָתוֹ:** ועדין הדבר תלי בדלא תלי ואין אנו יודעים אם הקדוש ברוך הוא בחר לו ישראל לסגולתו ואם ישראל בחרו בהקדוש ברוך הוא תלמוד לומר **(דב' ראה יד,ב) וַיִּבֶרְךָ בְּתָרְוֹ ה' לְעַמּוֹ לְעַם סְגָּלָה** ומנין שאף יעקב בחר בו ביה שנאמר **(ירמיהו יז,טז) לֹא־כִאֲלֵהָ תִלַּק יַעֲקֹב.** **(דב' הא' לב,ט) יַעֲקֹב תִּכְבֵּל נַחֲלָתוֹ:** פי' **[הרב דוד פארדו]** **(דב' ראה יד,ב) וַיִּבֶרְךָ בְּתָרְוֹ ה' לְעַמּוֹ לְעַם סְגָּלָה** בתחלה, אע"פ שהיית בטומאת מצרים **(דב' וא' ד,לד) גוֹי מִקְרָב גוֹי** נציג את הכתוב בהרחבה **(דב' וא' ד,לד) לְבוֹא לְקַחַת לִי גוֹי מִקְרָב גוֹי**

דברים ואתחנן ד,לג – לד:

[לג] הַשְּׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ־הָאֵשׁ כַּאֲשֶׁר־שָׁמַעְתָּ אֶתְּהָ נְחִי:
[לד] אֲוֹ הַנְּסָה אֱלֹהִים לְבוֹא לְקַחַת לִי גוֹי מִקְרָב גוֹי
בְּמִסַּת בָּאֵת וּבְמִוִּפְתָּיִם וּבְמִלְחָמָה וּבְיַגְד תִּזְקָה וּבְזִרְעֵי נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים זָדָלִים
כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה לְכֹס ה' אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרָיִם לְעֵינֵיךָ:

אֲוֹ – מונח פסק – כעין מידה י"א מל"ב מידות לר' אליעזר בר' יוסי הגלילי – סדור שנחלק **[רש"י]** **(דב' וא' ד,לד) אֲוֹ הַנְּסָה אֱלֹהִים –** הכי עשה נסים שום אלוה .

בקריאה ללא פסק זה פשוטו של מקרא, מלת נסה משמעה האם איזו שהיא עבודה זרה נסתה – השתדלה לעשות משהו שאינו כדרך הטבע. בקריאה עם פסק מלת נסה משמעה נס היינו שנוי בדרך הטבע. טעם פסק גם בתפקיד של העברת תכונה או משמעות מצד שמאל של הפסק אל צד ימין של הפסק, כאן מעביר משמעות נס אל מלת "או"

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטול"ל) כי במצוותי האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרשא – מאריך, רבוי; דרשא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרשא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרשא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרשא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרשא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרשא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרשא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = הירשא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושיב"פ.

וכאשר נקשור בין כל הפסוק (דב' וא' ד,לג) השמע עם קול אלהים מן הַאֲשֶׁר-שָׁמַעְתָּ אֹתָהּ וַיִּחֲיֶי: ובפרט הסיפא של (דב' וא' ד,לג) וַיִּחֲיֶי ובין הרישא של (דב' וא' ד,לד) אָלוּ במשמעות נס מתקבל פירוש שההישארות בחיים אחרי שמיעת קול א-להים הינה נס, שנוי מדרך הטבע. כי שמיעת קול א-להים גורם למיתה.

דברים ואתחנן ד,לד:

**אָלוּ הִנֵּסָה אֱלֹהִים לְבוֹא לְקַחַת לִּי גוֹי מִקִּרְבִּי גוֹי
בְּמִסַּת בְּאֵתָת וּבְמִפְּתָיִם וּבְמִלְחָמָה וּבְיַד תְּזַקְּהָ וּבְיַד זָרָה וּבְיַד נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים
כְּכֹל אֲשֶׁר-עָשָׂה לְכֶם ה' אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְוֹתַי לְעִינֵיכֶם:**

(דב' וא' ד,לד) **לְבוֹא** – תלישא-גדולה – בתפקיד לימוד אלפניו ובתפריד לימוד לאחוריו.. כאן כעין מחיצה של בחינה נעלה. ביאר [ספרי **דבי רב, הרב דוד פארדון**] שיש הדדיות בחירה, ה' בחר בישראל לחלקו ובארץ-ישראל לנחלתו מכל הבריאה שברא, ושלשה האבות ובניהם פסלו העבודה זרה ובחרו בעבודת ה'.

(דב' וא' ד,לד) **לְקַחַת** – קדמא בתפקיד מהבריאה הייתה כוונת ה' שיהיה הוא מלך ויהיה לו עם שיעבוד אותו

(דב' וא' ד,לד) **לִּי גוֹי מִקִּרְבִּי גוֹי** – מונח זרשא מונח סגול, תפקיד זרשא סגול כמוסיף או גורע ממין הענין על הענין. כל מונח מוסיף דרשה נוספת בתפקידים אלו. כאן מחטא אדם הראשון ועוד מצאצאיו התפתחה עבודה זרה בעולם וחטאים ועוונות שהצרכו תהליך נפוי כדי שיתגלה אברהם אבינו ואחרי יצחק ויעקב שיקימו אומות מבין האומות שרוצה וראויה לעבוד את ה' וה' ירצה ויבחר בה להיות חלקו ונחלות בבריאה.

[מדרש תנאים] (דב' הא' לבט) כִּי תִּלְקֶה ה' עִמּוֹ, ד"ה

את מוצא בשעה שירד הקדוש ברוך הוא לסיני ירדו עמו מחנות מחנות של מלאכי השרת שנ' (תה' סח,יח) **רָכַב אֱלֹהִים רֶבַתִּים אֶלְפֵי שָׁנָן** ומשם בחרו להן אומות העולם אלהות לה' למלך שהיה נכנס למדינה והכל נכנסין עמו הפרכין דוכסין ואסטרלטיין יש שעשה לו פטרון הפרכוס ויש שעשה לו פטרון דוכוס ויש שהיה עושה פטרון שר צבא: פקח אחד היה שם אומ' כל אלו תחת רשותו של מלך הן ואינן יכולין למחות בידו אבל הוא יכול למחות בידן איני בוחר לי פטרון אלא המלך שהוא יכול למחות בידן שלכולן כך בשעה שנגלה הקדוש ברוך הוא בסיני בחרו להן אומות העולם אלהות יש מהן שבחר לחמה ויש מהן שבחר ללבנה ומהן שבחר לכוכבים ולמזלות ומהן שבחר למלאכים וכן משה אומ' לישראל (דב' וא' די,ט) **וּפְרַתְּשָׂא עֵינֵיךָ הַשְׁמַמָּה ... אֲשֶׁר תִּלְקֶה ה' אֱלֹהֶיךָ אֲתָם לְכָל הַעַמִּים** מה אמ' ישראל להקב"ה מכל אותן אלהות לא בחרנו אלא לך (איכה ג,כד) **תִּלְקֵי ה' אֲמַנְהָ נַפְשִׁי** ואף הקדוש ברוך הוא אמ' להן אין חלקי אלא ישראל לכך נאמ' (דב' הא' לבט) **כִּי תִּלְקֶה ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ:**

הסבר לנאמר (תה' סח,יח) **רָכַב אֱלֹהִים רֶבַתִּים אֶלְפֵי שָׁנָן** ומשם בחרו להן אומות העולם אלהות **שמות כי תשא לב,כג:**

וַיֹּאמְרוּ לִי עֲשֵׂה-לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכוּ לִפְנֵינוּ כִּי-יָהוּ מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֵעֲלֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לֵאמֹר יָרְעֵנוּ מִה-הַיְהוָה לֵאמֹר:

[רמב"ן] ... והנה אהרן הוא אשר הוציא הצורה הזאת, כי הם לא אמרו לו מה יעשה, **שור או כשב או עז** (ע"פ וי' כב,כז) וזולתם, וזהו מאמר החכמים שאמרו (סנה' ג,א): מלמד שאור לאלוהות הרבה; כי הם לא ידעו במה יבחרו ואיזה הטוב להם. והכונה לאהרן היתה, מפני שישראל היו במדבר **תָּרַב שְׁמָמָה** (ע"פ יח' כט,ז), והחרבן ושמות עולם יבאו מן הצפון, כדכתיב "מצפון תפתח הרעה על כל יושבי הארץ" (יר' א,יד) - שאין הכונה במלך בכל בלבד, כאשר יראה בנגלה מן הכתוב, אבל כי מן השמאל תבא מדת הדין לעולם, להשיב על כל יושבי הארץ כרעתם. והנה במעשה המרכבה "פני שור מהשמאל לארבעתם" (בנוסחתי: לארבעתן; יח' א,ז), ולכן חשב אהרן, כי **המחרוב** - יורה דרך מקום החרבן, כי שם חחו הגדול, ובהיותם עובדים שם לאל, יערה רוח ממרום (ע"פ יש' לב,טו) כאשר נאצל על משה; וזהו שאמר: "חג לה' מחר" (להלן,ה) - שהיו העבודה והזבחים לשם המיוחד, להפיק רצון ממנו אל בעל הצורה, כי בהיותה לפניהם יכנון אל ענינה. **ורבותינו** למדו אותנו הענין הזה והם שגלו סודו, אמרו (שמ"ר ג,ב): **(שמ' ג,ז) רָאָה רָאִיתִי אֶת-עֵינֵי עַמִּי** - אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: משה, אתה רואה ראייה אחת ואני רואה שתי ראיות; אתה רואה אותן באין לסיני ומקבלין תורתך, ואני רואה היאך מתבוננים בי שאני יוצא בקרוביך (ג"א קרונין) שלי, שאתן להם את התורה, שנאמר (תה' סח,יח) **רָכַב אֱלֹהִים רֶבַתִּים אֶלְפֵי שָׁנָן**, ושומטין אחד מן **טטרא** מוליך שלי, שכתוב (יח' א,ז) **וּפְנֵי-שׁוֹר מִהַשְׁמָאוֹל**, ומכעיסין אותי בו. 'טטרא מוליך' - ארבע פרדות; 'טטרא' בלשון יון 'ארבע', כמו שאמרו (נזיר ח,ב): טטראגון - ארבע; 'מוליך' - פרדות, כמו 'מולאות של בית רבי' (ראה שבת נב,א); משל לארבע חיות הנושאות המרכבה. ובייקרא רבה' (ויק"ר יג), שאמר אהרן: מתוך שאני בונה אותו, אני בונה אותו לשמו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר (שמ' תשא לב,ה) **וַיִּקְרָא אֶהְרֹן וַיֹּאמֶר תֵּן לְה' מִחָר**: - חג לעגל מחר' אין כתוב כאן, אלא "לה'".

ע"פ פי' [רש"י] לכתוב **אֲשֶׁר יִלְכוּ לִפְנֵינוּ** משמעות **עֲשֵׂה-לָנוּ אֱלֹהִים** - אלהות הרבה איוו להם (ראה [סנה' סג,א]). מיעוט אלהים זה שניים, ואפשר כי תבנית הטעמים של הכתוב **עֲשֵׂה-לָנוּ אֱלֹהִים** - מונח רביע מרמזת להרבה, וע"פ רמב"ן עשו הצורה כאחת מארבע חיות המרכבה לכיון בעבודתם אל ענינה.

ע"פ פי' [רמב"ן] מלת (שמ' תשא לב,א) **אֱלֹהִים** - רביע, כתובה באותו טעם כמו מלת (תה' סח,יח) **אֱלֹהִים** - רביע, ולידה מלת **רָכַב** המרמזת אל המרכבה הא-לקית ו- משל לארבע חיות הנושאות המרכבה. ודרשת רבותינו שהעם שומטין אחד מן **טטרא** מוליך שלי, שכתוב **וּפְנֵי-שׁוֹר מִהַשְׁמָאוֹל** (יח' א,ז), ומכעיסין אותי בו. 'טטרא מוליך' - ארבע פרדות; 'טטרא' בלשון יון 'ארבע', **אֱלֹהִים** - רביע, טטרא בלשון יון ארבע, רמז ל- **וּפְנֵי-שׁוֹר מִהַשְׁמָאוֹל** (יח' א,ז), שהוא אחד מארבע חיות הנושאות המרכבה הא-לקית. ולפי [מדרש תנאים] (דב' הא' לבט) **כִּי תִּלְקֶה ה' עִמּוֹ** הגלוי האלקי במתן תורה השפיע על אומות העולם ומשם בחרו להן אומות העולם אלהות. אפשר שיש להם הכרה בה' ומן עבודתו בשיתוף.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוולד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

משכרות את האדם כיון:

[מנורת המאור, אבות יצחק, ע' 21 אוצר החכמה] ... וכמו שהאדם במזונו צריך פעמים ביום הלחם והרבה פעמים המים, לקיום גופו ובריאותו, גם כן לקיום הנפש צריך מענייני המצות בזמנים ידועים ומענייני האגדות בכל עת, לפי שהם צריכין לשניהם להתמיד הנפש ולקיום הגוף; וגם דברי אגדה צריכין להמשיך לבו של אדם לכל עצה טובה. כדגרסינן במסכת שבת פרק רבי עקיבא (א); רבי יהודה אומר: בתחילה פירש ענשה, כדכתיב: "וישב משה" (שמ' ית' טח), דברים שמשבכין דעתו של אדם. לבסוף פירש מתן שכרה, כדכתיב "ויעד משה" (שם שם ט) דברים שמושכים לבו של אדם כאגדה.

... בפסוק (תה' כתה) **כִּי יִקְרָא יְלִידוֹ אֶל-פְּעֻלַת ה' וְגו'**. רבי יהושע אומר אלו האגדות. ... בספרי פר' עקב דרשו (דב' עקב חג) **כִּי יִקְרָא עַל-הַלָּחֶם לְבָדוֹ וְיִתְּנֶה הָאֱלֹהִים, זֶה מִקְרָא, (דב' עקב חג) כִּי עַל-פְּלִימוֹצָא פִּיֶיהָ יִתְּנֶה הָאֱלֹהִים: אלו הלכות ואגדות .... (דב' הא' לבג), וְשָׁמַן מִחֲלֵמֵי שֶׁזֶר: זה תלמוד: (דב' הא' לבג) חֲמַאת בְּקָר וְחֵלֶב צֵאן עִם-חֵלֶב כָּרִים** אלו קלים וחמורים וגזירות שוות ודינין ותשובות; **עִם-חֵלֶב פְּלִינֹת חֲטָה** אלו הלכות שהן גופי מקרא;

(דב' הא' לבג) **חֲמַאת בְּקָר וְחֵלֶב צֵאן עִם-חֵלֶב כָּרִים** – קדמא ואזלא (מונח רביעי) קדמא ואזלא, אפשר כי **חֲמַאת בְּקָר** – קדמא ואזלא הראשון מלמד על כלל המידות שהתורה והאגדה נדרשות בהן. דרשה הדומה לנדרש ב-זהר-פר' שמות על "וימררו את חיייהם". אפשר כי **צֵאן עִם-חֵלֶב כָּרִים** – קדמא ואזלא השני הוא כעין כלל בכל הלכה לגופה ועליו נדרשים במידות פרטי ההלכה המסוימת.

[מת"נ] ד"א (לבג) **יִרְכְּבֶהוּ עַל-בְּמוֹתַי בְּמַתִּי אֶרֶץ** אלו האומות: (לבג) **וַיֵּאבֵל תְּנוּבַת שְׂרָי** אלו ארבע מלכיות:

(לבג) **יִרְכְּבֶהוּ עַל-בְּמוֹתַי בְּמַתִּי אֶרֶץ** – פשטא מונח זקף-קטן, שני למודים בפשט כאן ע"פ [פתרון תורה פרשת האזינו עמוד 313] [למוד א] (לבג) **יִרְכְּבֶהוּ עַל-בְּמוֹתַי בְּמַתִּי אֶרֶץ** וג', רכיבה היא לשום מלכות, שני' (תה' סויב) **הִרְכַּבְתָּ אֲנֹשׁ לְהֵאשֵׁנוּ** וג'. [למוד ב] (לבג) **בְּמַתִּי אֶרֶץ** גבורי ארץ הם, שהמליכם הקדוש ברוך הוא את ישראל על כל ממלכות ועממים שבארץ ישראל והאכילם ביזת אויביהם.

(לבג) (לבג) **וַיִּנְקְהוּ דָבֶשׁ מִסְּלַע** – מהפך פשטא זקף-קטן, שני למודים שלפחות אחד מהם יוצא מהפשט.

[למוד א] ע"פ האומר ב-[מת"נ] (לבג) **וַיִּנְקְהוּ דָבֶשׁ מִסְּלַע וְשָׁמַן מִחֲלֵמֵי שֶׁזֶר: אלו הבלשיים שבללו עם המלכות ובאו והחזיקו בארץ ישראל והוציאו אותן מבתיהם והן קשים להוציא מהן פרוטה כצור הזה ובאחרונה ישראל יורשין את נכסיהן ומנחילין לבניהן והן עריבין עליהם כשמן וכדבש: (לבג) חֲמַאת בְּקָר וְחֵלֶב צֵאן** אלו איפטיקין והגמונין שלהן: (לבג) **עִם-חֵלֶב כָּרִים** אלו בליריכין שלהן: (לבג) **וַאֲיָלִים** אלו קינטרונין שלהן: (לבג) **בְּנֵי-בִשָּׁן** אלו בני פיקורין המוציאים מביין שניים: (לבג) **וַעֲתוּדָיִם** אלו סנוקליטין שלהן: (לבג) **עִם-חֵלֶב פְּלִינֹת חֲטָה** אלו מטרניות שלהן ובאחרונה ישראל יורשין את נכסיהן ומנחילין לבניהם כיון וכדבש:

בלמוד זה הוציא מהפשט של מזון מהטבע והעביר ללמוד על שלל שעשוי לכלול גם מזון.

[למוד ב] ע"פ [פתרון תורה פרשת האזינו עמוד 313] (לבג) **וַיִּנְקְהוּ דָבֶשׁ מִסְּלַע** וג', שנתן להם כל בזה ושלל של אותן המלכים, שהיו משימים בסלע ובצור חלמיש מדינתם, ומנין ששמן ודבש הוא בזה ושלל, ככת' (ישעיה זכב) **הֲלֹה יִמְרָב עֲשׂוֹת חֲלָב־סֶמֶךָ קִי־חֲמָאָה וְדָבֶשׁ־סֶמֶךָ לְהִנְחֹתָר בְּקָרֵב הָאֶרֶץ: וזה על ביהוה ושלל של סנחריב אמור, (לבג) חֲמַאת בְּקָר וְחֵלֶב צֵאן.** בלמוד זה הוציא מהפשט של מזון מהטבע והעביר ללמוד על שלל שעשוי לכלול גם מזון.

[מת"נ] ד"א (לבג) **עִם-חֵלֶב פְּלִינֹת חֲטָה** עתידה שתהא כל חטה וחסה כשתי כליותיו של שור הגדול שהן משקל ארבע ליטרה בציפורין ואל תתמה שהרי מעשה ששקלו ראשה של לפת שלשים ליטרה בציפורין: מעשה בשועל אחד שקינן בראשה של לפת ושקולה שלשים ליטרין בליטרה של ציפורין: אמ' ר' יוסי בן חנינה מעשה בשיחין באחד שהניח לו אביו קלח של חרדל והיה בו שלשה בדין ונפשח אחד מהן ונמצא בה תשעה קבין חרדל ועציו סיכך בהן סוכת יוצרין: אמ' ר' שמעון בן חלפתא קלח של כרוב היה בבית אבא והיינו עולין ויורדין בה כסולם וכעולה לראש התאנה: (לבג) **וְדָם־עֵגֶב תִּשְׁתֶּה-חֲמָר** שלא תהו יגיעין לא לבצור ולא לדרוך אלא מביא עניבה אחת בקרון או בספינה ומניחה בזוית ביתו ותהא שותה ממנה והולך כשותה מתוך הפיטס הגדול ועצה מסיקו תחת תבשילו ד"א (לבג) **וְדָם־עֵגֶב תִּשְׁתֶּה-חֲמָר** אין לך כל עניבה ועניבה שפחותה משלשים גרבי יין שני' חֲמָר אל תקרא חֲמָר אלא חומר:

(לבג) **וְדָם־עֵגֶב** – מקף כבורר בין אופני הפקת מיץ הענבים או היין ע"י אדם או מעצמו

(לבג) **וְדָם־עֵגֶב תִּשְׁתֶּה-חֲמָר** – טפחא ללא מרכא לפנייה בתפקיד שנוי, בדרשה כאן הענב משתמר לאורך זמן, מיץ הענבים או היין מפיק עצמו מהענב כאשר האדם צריך לו לשתייה או להבערה (ראה להלן).

(לבג) **תִּשְׁתֶּה-חֲמָר** – מקף כבורר משמעות מלים **תִּשְׁתֶּה-חֲמָר**, (א) מכין יין רב (ב) מכין חומר בעירה. היין מכיל חומר משכר (אלכוהול) המפיק בשריפתו חום רב ומהר.

(לבג) **תִּשְׁתֶּה-חֲמָר** – סלוק כמגביל, אפשר שזה מתאים לנאמר ב-[משנה שבת פכ"ב, מ"א] ... אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין (בשבת) (גם) אם יצאו מעצמן אסורין רבי יהודה אומר אם (הפירות) לאוכלין היוצא מהן (מעצמן) מותר ואם למשקין היוצא מהן אסור ...

ויש לנושא הרחבה [משנה שבת פכ"ב, מ"א] ... חלות דבש שריסקן מערב שבת ויצאו מעצמן אסורים ורבי אליעזר מתיר:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוולד) כי במצוות האמנותי – ההלום ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפקא** = טרוא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפקא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפקא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפקא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפקא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשי** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראס** – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = **שכחה**; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = **שכחה**; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.11 דברים האזינו לבא (התשפ"ב – התשפ"ג)

דברים האזינו לבא: ימצאהו בארץ מדבר וכתהו יגל ישמן יסבנהו יבנהו יצנהו כאישון עינו:

(דב' הא' לבג) **ימצאהו בארץ מדבר** – (סלוק) פשטא מונה זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני למודים, מונה מרמז לאפשרות של למוד יותר מפעם אחת של הזקף-קטן ו/או הרחבה בלמוד.

תבנית הטעמים של הרישא הנ"ל כתבנית הטעמים של **(שמ' ית' כב) אנכי תי אל ה'יהוה** בטעם עליון (סלוק) פשטא מונה זקף-קטן, נשלב בין שני הכתובים וטעמיהם. **אנכי** – פשטא בתפקיד "יחיד ת" – שופר-הולך (= מונה) ומכריז על **אל ה'יהוה** – זקף-קטן מרמז לשני למודים בפנימיות התורה.

אנכי – פשטא בתפקיד "יחיד" מצאתי **(ימצאהו) בארץ** – שופר-הולך (= מונה) ומכריז על מציאה ב- **מדבר** – זקף-קטן מרמז לשני למודים מצאתי בשני מדברות רוחניים וחמריים, שני יחידים שדבקו בא-להותי (המליכו אותי להיות **אל ה'יהוה**), והשניים הם (א) אברהם במדבר העמים של עבודה זרה והשתעבדות לחומר **(מדרש תנאים)** [למוד א] ו- (ב) עם ישראל בני אברהם שהוצאתי ממדבר של עבודה זרה והשתעבדות לחומר של מצרים ונתתי להם תורה יחידה במדבר סיני **(מדרש תנאים)** [למוד ב].

וכן **יסבנהו יבנהו** – (אתנה) פשטא מונה זקף-קטן, יחיד נשא עם ישראל כאשה יחידה שאינו יכול לגרשה ומספק כל צרכיה, **[אילת השחר, הרב א"ל שטיינמן]** **(דב' הא' לבג)** **יסבנהו**. פרש"י שם סבבם והקיפם בעננים וסבבם בדגלים לך רוחות וסבבם בתחתית ההר שכפאו עליהם כגיגית. משמע שהי' מעלה ותכלית בכל הסיבובים האלו, ומה שכפה עליהם הר כגיגית מפרש השפ"ח שזה טובה לישראל שיהיו ע"י זה כמו אנוסים שא"א לשלחם כל ימיהם. ראה להלן הסבר ל- **יבנהו**.

(מדרש תנאים) [למוד א] **(דב' הא' לבג)** **ימצאהו בארץ מדבר** זה אבינו אברהם **ובתהו יגל ישמן** במקום צרות ובמקום גייסות ובמקום לסטים מושלו מלה"ד למלך שיצא הוא וחיילותיו למלחמה הניחוחו חיילותיו והלכו להן ונדווגו לו גבור אחד אמ' לו אדני המלך אל תתירא ואל יפול לבך עליך ואל תפול אימה עליך איני מניחך עד שתהא בתוך מטתך עד שתהא בתוך פלטין שלך כך אמ' לו הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו שני **(בר' לד טו,ז)** **תאמר אליו אני ה' אצרך הוצאתיך מאור כשדים למה לך את הארץ הזאת לרשמה:**

(דב' הא' לבג) **יסבנהו** כמו שני **(בר' לד יב,א)** **תאמר ה' אל-אברהם לך-לך:** **(יסבנהו)** **[יבנהו]** לכל באי העולם: מניין אתה אומר שעד שלא עמד אבינו אברהם לא היה הקדוש ברוך הוא מלך אלא על השמים שני **(בר' ח"ש כד,ג)** **בה' אלתי השמים** כיון שעמד אבינו אברהם המליכו על הארץ **(בר' ח"ש כד,ג)** **ואשבעה בה' אלתי השמים ואלתי הארץ:**

(דב' הא' לבג) **יצנהו כאישון עינו** מנ' אתה אומ' שאפלו המקום מבקש מאבינו אברהם אפלו לגלג עינו הוא חוטטה ונותנה לו ולא לגלג עינו בלבד אלא אפלו נפשו שהי' חביבה עליו ביותר שני **(ברא' ורא כב,ב)** **קח-נא את-בנתך את-יחידתך** וכי אין אנו יודעין שבנו הוא יחידו אלא זו הנפש שנקראת יחידה בעולמה וה"א **(תה' כב,בא)** **הצילה מתקרב נפשי מיד-ללב יחידתי:** **(דב' הא' לבג)** **יצנהו** - טפקא ללא מרכא לפניה בתפקיד שנוי מגופו של הנצצר לנפש הנצצר

(מדרש תנאים) [למוד ב] ד"א **(דב' הא' לבג)** **ימצאהו בארץ מדבר** אלו ישראל **(הושע ט,י)** **פענבים במדבר מצאתי ישראל** **(רש"י)** **(לבג)** **ימצאהו בארץ מדבר** - אותם מצא לוי נאמנים בארץ המדבר, שקבלו עליהם תורתו ומלכותו ועולו

(דב' הא' לבג) **ובתהו יגל ישמן** במקום צרות במקום גייסות במקום לסטים: **[כתר יונתן]** **(לבג)** מצא אותם חונים במדבר בשממה מקום שמיללים שדים ורוחות (צרות שלא נראות) ובית צמא

(דב' הא' לבג) **יסבנהו** לפני הר סיני שני **(שמ' ית' יט,י)** **ותמצבו במחמתית הקר:**

(דב' הא' לבג) **יבנהו** בעשרת הדיברות מלמד שכל דבור ודבור שהיה יוצא מפי הקדוש ברוך הוא היו ישראל מסתכלין בו ורואין אותו ויודעין כמה עונש יש בו וכמה אזהרות יש בו וכמה קולין וחומרין יש בו וכמה גזרות שוות יש בו וכמה דינין יש בו וכמה תשובות יש בו:

(דב' הא' לבג) **יבנהו** - מונה זקף-קטן במלה אחת מרמז לאפשרות למוד במדה (י"ח מל"ב מדות) מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכל (= ריבה וריבה את הכל), **[דבר מלכות התשפ"א ע' עט, מאמר שבת בראשית התשי"ז, אדמו"ר ממ"ש]** ... **(דב' הא' לבג)** **יצנהו כאישון עינו** שנשמות ישראל נקראים "אישון עינו" ... למעלה יש בחינת עיני הוי"ה, כמו שכתוב "שבעה אלה עיני ה', המה משוטטים בכל הארץ ... שהם כלים ולבושים שלוחי השפעה למטה ... היינו שאור הראיה מצד עצמו הוא ברבוי יותר, וכדי שיתצמצם לראות איזה דבר גשמי הוא ע"י צמצום העינים, לפי שיש בעינים לבושים וקרומים שהם מלבישים ומצמצמים את אור הראיה וכאשר נחסר מהם ע"י רבוי שמוש בהם אזי נתגלגלה עצם אור הראיה כמו שהוא ברבוי יותר. ... ובבני ישראל ישנה השגחה נעלית יותר (עמוקה) שאינה ע"י כלים או לבושים אלא מבחינת כח הראיה עצמו.

[אור החיים] **(דב' הא' לבג)** ואומר **יבנהו** פירוש על ידי שנתן להם תורה שהיא מקור הבינה שבזה **יבנהו** על דרך אומרו **(משלי ביא) תבונה תנצרך:**

(דב' הא' לבג) **יבנהו** - מונה זקף-קטן במלה אחת מרמז לאפשרות למוד במדה (י"ח מל"ב מדות) מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכל (= ריבה וריבה את הכל), יש בינה מלאה ויש בינה בצמצום לפי המקבל. לפני בני ישראל אין הגבלה להשגת בינה מלאה ע"י רבוי שמוש בכלי ולבושי הגוף להשגת עומק הבינה שבתורה.

[אילת השחר הרב א"ל שטיינמן] **(דב' הא' לבג)** **יבנהו**. פרש"י שם בתורה ובינה. צ"ב מה הכונה בינה דאם זה מדע הרי יש את הכל בתורה, וי"ל דאע"פ שיש את הכל בתורה מ"מ הלומד מדע בפני עצמו לא מקיים מצות ת"ת, ואותם הוא לימד בתורה גם את החלק הזה של בינה שלא נקרא תורה כשלומדים אותו בפני עצמו:

(דב' הא' לבג) **יצנהו כאישון עינו** שאפלו נתעין לאחוריהן שנים עשר מיל וחזרין אחד עשר מיל לא היו נזוקים לא מקול הקול ולא מקול הלפידים:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטולד) ל"כ במצוות האמתיות – החלים י"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרשא = מאריך, רבוי; דרשא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרשא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרשא טפקא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרשא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרשא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרשא טפקא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישי: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרשא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

[מדרש תנאים] (למוד ג) ד"א (דב' הא' לב,י) 'מִצְאָהוּ בְּאַרְץ מִדְבָּר הכל מצוי ומסופק להן מן המדבר הבאר עולה והמן יורד והסליו מצוי וענני כבוד מקיפין אותן: (דב' הא' לב,י) **וּבְחַהוּ יָלַל יִשְׁמֵן** במקום צרות במקום גייסות במקום לסטים: **[תרגום אונקלוס] (לב,י) סופיק צורכיהון בארע מדברא בית צהונא אתר דלית מיא אשרינן סחור סחור לשכינתיה אליפנון פתגמי אורייתיה נטרנון כבבת עיניהון:**

(דב' הא' לב,י) 'סִבְכַנְהוּ בדגלים שלשה בדרום שלשה במזרח ג' במערב ג' בצפון: **(דב' הא' לב,י) 'בִּנְיָהוּ** בשתי מתנות טובות (המרומזות בטעם זקף-קטן בתפקיד שני למודים) ואלו הן המן והבאר, כשהיה אחד מאומות העולם קומץ מן המן ולא היה עולה בידו כלום דולה מן הבאר ולא היה עולה בידו כלום:

(דב' הא' לב,י) 'צִרְיָהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינָיו ישמרם מן המזיקין שלא יזיקו אותן שני' (תח' צא יא) **כִּי מִלְאָכָיו צִנְהִי־לָהּ לְשִׁמְרָהּ בְּכַל־דְּרָבָהּ:** ד"א (דב' הא' לב,י) **'צִרְיָהוּ** שנצר האנשים והנשים מן הזמה כדי שיהיו טהורים תדע לך שאחר פרשת דגלים פרשת שוטה: **[מדרש תנאים] (למוד ד) ד"א (דב' הא' לב,י) 'מִצְאָהוּ בְּאַרְץ מִדְבָּר** הרי זו אמורה לימות המשיח שני' (הושע ב טז) **לְכֹן הִנֵּה אָנֹכִי מְפַמְיָהּ**

יְהַלְקִימָהּ הַמְדָבָר: **(דב' הא' לב,י) 'וּבְחַהוּ יָלַל יִשְׁמֵן** אלו ארבע מלכיות שני' (זכריה ו א) **וְאֵשֶׁב וְאָשָׂא עֵינָיו וְאַרְאֶה וְהִנֵּה אַרְבַּע מַרְפְּבוֹת:** **(דב' הא' לב,י) 'סִבְכַנְהוּ** בנביאים (דב' הא' לב,י) **'בִּנְיָהוּ** בחכמים: (דב' הא' לב,י) **'צִרְיָהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינָיו** כמו שני' (זכ' ב,יב) **כִּי הִצַּגְעוּ בְּכֶם לַגַּע בְּבִבְתָּ עֵינָיו:** (של הקב"ה)

דברים האזינו לב,יא: כְּנֹשֶׁר יַעִיר קָנֹו עַל-גּוֹזְלָיו יִרְחַף יִפְרֹשׁ כְּנָפָיו יִקְחָהוּ וְיִשְׂאָהוּ עַל-אַבְרָתָו:

[מדרש תנאים לדברים (הופמן)] (דב' הא' לב,יא) כְּנֹשֶׁר יַעִיר קָנֹו כדרך שאין הנשר הזה בא על קנו בת אחת אלא מפסייע מאילן לאילן ומסוכה לסוכה כדי שיעורו בניו ויהא בהם כוח לקבלו כך כשנגלה הקדוש ברוך הוא ליתן תורה לישראל לא נגלה להם מרוח אחת אלא מארבע רוחות שני' (דב' זח"ב לב,ג) **'נֹאמַר ה' מְסִינֵי בָא אִיזו רוח רביעית (חבוק ג) אֵלֹהִים מְתִימָן לְבָאוּ: וּפְרֹשׁ כְּנָפָיו יִקְחָהוּ** כמו שני' (שמ' ית' טז) **וְאָשָׂא אֶתְכֶם עַל-כְּנָפֵי נְשָׁרִים:** ישארו על אב' כמו שני' (ישעי' מט,כב) **וְהִבִּיאוּ כְנִיף בְּחֻצוֹ וּבְנִתְדוֹ עַל-פֶּתַח תַּעֲשֶׂאנָה:** (דב' זח"ב לב,ג) **'נֹאמַר ה' מְסִינֵי בָא נִרְחַח מִשְׁעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ מִתַּר פֶּאֶרְזוֹ וְאֵתָה מִרְבַּבְתָּ קִדְשׁ מִמֵּינֹו אִשְׁדַּת אֵשׁ דַּת לְמוֹ:** בפסוק (לג,ד) נאמרו שלוש רוחות, ואין רוח רביעית גם בפסוק הבא. אפשר שמדרש תנאים מביא מקור לרוח רביעית מפני שטעם (לג,ד) **'נֹאמַר** – רביע בתפקיד של ארבעה למודים מרמז ללמוד הזה.

(דב' הא' לב,יא) כְּנֹשֶׁר יַעִיר קָנֹו – (סלוק) פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני למודים, מונח מרמז לאפשרות של למוד יותר מפעם אחת של הזקף-קטן ו/או הרחבה בלמוד. תבנית הטעמים של הרישא הנ"ל כתבנית הטעמים של (שמ' ית' כב) **אֹנְכִי ה' אֱלֹהֶיךָ** בטעם עליון (סלוק) פשטא מונח זקף-קטן, הפסוק ממשיך את הלמוד מ-(דב' הא' לב,י) **'מִצְאָהוּ בְּאַרְץ מִדְבָּר** של **אֹנְכִי** – פשטא בתפקיד "יחיד" מנהיג נושא מגן מספק כל צרכיהם של עמי ישראל כלתי וילדי בבריאה.

חבוק ג,ג: אֵלֹהִים מְתִימָן לְבָאוּ וְקִדְשׁ מְהַרְפָּאוֹן סֵלָה פֶּסַח שְׁמִים הוֹדוּ וְתִהְלְתוּ מִלְּאֵה אֲרָץ: (חבוק ג,ג) **אֵלֹהִים מְתִימָן לְבָאוּ** – רוח דרום (טט: ביחס לארץ-ישראל), **רש"י:** עשו (חבוק ג,ג) **וְקִדְשׁ מְהַרְפָּאוֹן סֵלָה** – רוח ? **רש"י:** ישמעאל כדאמר (בר' וירא כא,כא) **וַיִּשָׁב בְּמִדְבַר פָּאֵרוֹ**

[ראב"ע] ... הר שער סמוך לפארן (טט: זה צפון או מזרח ביחס להר סיני שתלוי אם הוא בדרום סיני או בצפון מערב סיני) **[אלשיך] ...** על כן הנביא עשה בחכמה והניח ההנחה הא' ויאמר כמתמיה, אלוך מתימן יבא, כלומר, כי הנה פשט דברי התורה יורה כי ישב אלקים על הארץ, ... ואם יאמר איש, הלא ד' מסכים הם רעש אש ערפל נוגה, והנה הג' היו אז על הארץ שהרי משה נגש אל הערפל הוא השלישי, נוגה נשאר למעלה כי נוגה לו סביב, נמצא כי גם נוגה יכסה הודו כשמים, והלא יהיב' ב' מסכים נוגה ושמים, ואיך יבהיק הודו מתוך שניהם עד שתהלתו תמלא ארץ: לזה אמר (חבוק ג,ד) ונוגה כאור תהיה. כלומר גם כי ד' מסכים הם אין נוגה דומה לשלשה האחרים,

(דב' הא' לב,יא) 'יִפְרֹשׁ כְּנָפָיו יִקְחָהוּ וְיִשְׂאָהוּ עַל-אַבְרָתָו:

[רש"י] (דב' הא' לב,יא) 'יִפְרֹשׁ כְּנָפָיו יִקְחָהוּ - כשבא ליטלן ממקום למקום אינו נוטלן ברגליו כשאר עופות, לפי ששאר עופות יראים מן הנשר, שהוא מגביה לעוף ופורח עליהם, לפיכך נושאן ברגליו מפני הנשר, אבל הנשר אינו ירא אלא מן החץ לפיכך נושאן על כנפיו. אומר מוטב שיכנס החץ בי ולא יכנס בבני, אף הקדוש ברוך הוא (שמ' ית' טז) **וְאָשָׂא אֶתְכֶם עַל-כְּנָפֵי נְשָׁרִים,** כשנסעו מצרים אחריהם והשיגום על הים היו זורקים בהם חצים ואבני בליסטראות, מיד (שמ' בשלח יד,ט) **וַיִּשַׁע מִלְּאֵה הָאֱלֹהִים הַהַלֵּךְ לִפְנֵי מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיִּלְךָ מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּשַׁע עִמּוֹד הָעֵנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמַד מֵאַחֲרֵיהֶם: (שמ' בשלח יד,ד) וַיָּבֵא בִּינוֹ מַחֲנֵה מִצְרַיִם וּבִינוֹ מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיִּהְיֶה הָעֵנָן וְהַיָּרֹד וַיִּצָּר אֶת-יִשְׂרָאֵל וְלֹא-יָקָרְבָה אֶת-יִשְׂרָאֵל פְּלִיטָה לִיָּהּ: (שמ' בשלח יד,כא) וַיִּשְׁמָעָה אֶת-יְדוֹ עַל-יִשְׂרָאֵל וַיִּלְךָ ה' אֶת-יִשְׂרָאֵל בְּרוּחַ קָדִים עֲזָה פְּלִיטָה לִיָּהּ וַיִּשָׁם אֶת-יִשְׂרָאֵל לְחֶרֶב וַיִּקְרַעוּ הַשָּׁמַיִם:**

[רש"י] הביא ראשי פרקים מ-(יד,ט,כ), הבאתי כאן את שלושה הפסוקים מפני שהם יסוד לצרופי שמות ע"ב של השם יתברך ולהם תפקיד נכבד בבריאית וקיום הבריאיה ומרומזים בקריאת שמע עבודת ישראל.

[אילת השחר] (דב' הא' לב,יא) כְּנֹשֶׁר יַעִיר קָנֹו. פרש"י נהגם ברחמים ובחמלה כנשר הזה רחמני על בניו (עמש"כ בפרשת יתרו י"ט ד). והנה על הענין של רחמנות לא ה' צריך להביא דוגמא של נשר, אלא ה' יכול להזכיר את חסדי ה' שזן ומפרנס את כל העולם, ומש"כ דוגמא של נשר, זה משום מש"כ בהמשך הפסוק **(דב' הא' לב,יא) 'יִפְרֹשׁ כְּנָפָיו** וגו' דכך הוא טבע הנשר:

(דב' הא' לב,יא) 'יִפְרֹשׁ כְּנָפָיו יִקְחָהוּ - מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן שני למודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלמודים יוצא מפשט הכתוב, כפ' [רש"י] כשבא ליטלן ממקום למקום אינו נוטלן ברגליו כשאר עופות, ... הנשר אינו ירא אלא מן החץ לפיכך נושאן על כנפיו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוות האמנותי – החלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"ד – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא – מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפקא – טרוא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגלול; יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שמממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים/בתושבע"פ.

עוזב את ה' לגמרי, ואני מדבר אתך לנוכח. אך אחרי כן (זב,טו) וַיִּשֶׁשׂ אֱלֹהִים עֵשָׂה, ועוד מעט **וַיִּנְבְּל צֹר יִשְׁעָהוּ,** כי יהיה חלילה בזוי בעיניו. ויעשו שהוא יתברך יבא להיות (זב,טו) מקנא בזרים אצלו אשר המה הבל לפניו, שידבקו בהם כ-תועבת אשר תיעב ה' פסל כל תמונה בתועבות המאוסים (זב,טו) **יִכְעִיֶהוּ ו- (זב,יז) וַיִּבְחֹו לְשָׂרִים :**

(זב,טו) וַיִּשֶׁשׂ אֱלֹהִים עֵשָׂהוּ – פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן בתפקיד שני למודים בפשט, מונח עשוי לרבות למודים בזקף-קטן. (למוד א) שונאי ישראל עזבו עבודת ה' יתברך שמו (למוד ב) חצבו להם דרכי חיים נשברים **[מלב"ם] (דב' הא' זב,טו) וַיִּשֶׁשׂ נַגְד שְׁנֵי הַדְּבָרִים (פסוק ו) נַגְד הַעֲבַר שֶׁכַּח אֱלֹהִים עֵשָׂהוּ** שבראו, ונגד הטובות שעודו מקבל עתה. **וַיִּנְבְּל צֹר יִשְׁעָהוּ** שמושיע גם עתה:

[מד"ת] (זב,טו) וַיִּשֶׁשׂ אֱלֹהִים עֵשָׂהוּ כענין שנאמר (ירמ' ב,יג) **כִּי-יִשְׁתַּחֲוּוּ רַעֲוֹת עֵשָׂה עִמָּתִי עֲזָבוּ מְקוֹרוֹ מִיַּם הַיָּם לְחָצֵב לְהַם הַפְּאֹרוֹת** **פֶּאֶרְתָּ נִשְׁבָּרִים אֲשֶׁר-לֹא-יָגִלוּ הַמַּיִם:** מטעם מונח רבוי למודים בתפקיד זקף-קטן (למוד ג) שיכנת ה' נטשה את בית המקדש ואת מקומה בשלה (למוד ד) ה' כביכול נטש את שונאי ישראל בכף אויביהם.

אמר להן המקום במדה שמדדתם באותה המדה אני מודד לכם שני' (שם ז,ב) **עֲזָבְתִּי אֶת-בֵּיתִי נִטְשָׁתִי אֶת-נְחֻלְתִּי נְתַתִּי אֶת-יְדֹדוֹת נַפְשִׁי בְּכַף אֲרִיבָה:** ואומר (פרק שבמרכו האולה ממזרים וקריעת ים סוף כל מכה היא של 10 50 250 מכות) **(תה' עח,טו) וַיִּשֶׁשׂ מִשְׁפָּן שְׁלֹתָ אֶהֱלֶה שְׁפָן בְּאָדָם:** **(תה' עח,טו) וַיִּמָּאֵס בְּצִהֲל יוֹסֵף וַבְּצִבְט אֶפְרַיִם וְלֹא בָּחַר:** ואומר' **(ישעי' ג,ו) כִּי נִטְשָׁתָה עִמָּךְ בַּיִת יַעֲקֹב:** מטעם מונח רבוי למודים בתפקיד זקף-קטן (למוד ה) שונאי ישראל עבדו עבודה זרה (למוד ו) עבדו עבודה זרה בבית המקדש לה' ד"א **(זב,טו) וַיִּשֶׁשׂ אֱלֹהִים עֵשָׂהוּ** כענין שני' **(יחז' ת,טו) וַיִּבְאֵר אֱלֹהִים אֶת-הַיָּם בְּיַתְהוֹ הַפְּנִימִית וְהַגַּה־פְתַח הַיָּם הַיָּבֵל הַיָּבֵל הַיָּבֵל וַיִּבְרַח הַיָּבֵל מִפְּנֵי הַמַּיִם וַיִּשְׁפָּרְט וַיִּשְׁפָּרְט אֵישׁ אֶת-רֵגְלֵי אֱלֹהִים הַיָּבֵל הַיָּבֵל הַיָּבֵל וַיִּפְּנֵהוּ מִשְׁמֹנִיתָם קַדְמָה לְשִׁמְשׁ:**

(זב,טו) וַיִּשֶׁשׂ אֱלֹהִים עֵשָׂהוּ וַיִּנְבְּל צֹר יִשְׁעָהוּ **(זב,טו) וַיִּנְבְּל** – טפקא בתפקיד שנוי ורבוי, ע"פ **[העמק דבר] ו- [רש"ר הירש]** שנוי מהתפקיד שה' יתברך שמו ייעד לעם ישראל להיות מופת אמוני ומוסרי לכל אומות העולם, ולצורך הגשמת החזון הזה ניתנו לו הנאות ונכסים חומריים בשפע. **(זב,טו) צֹר יִשְׁעָהוּ** – מונח מרבה סלוק מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות, ההתדרדרות מתרחשת בשלבים מוגבלים. שונאי ישראל חושבים שהשפע החמרי מגיע מכוחי ועוצם ידי, ובמקום להשתמש בו לשליחותם בעולם לקדם קבלת עול מלכות שמים, הם משתמשים בחלקו לעצמם באופן שמוליכם להתרחק מדקדוק במצוות **[אדרת אליהו]**, ואח"כ מסבירים שהמצוות מגבילות אותם ואח"כ מטיחים דברי נבלה כלפי מעלה, ואח"כ **[משך חכמה]** אומות העולם לומדים מדברי הנבלה ומקדמים כפירה בבורא.

[העמק דבר] (דב' הא' זב,טו) וַיִּשְׁמַן יִשְׂרָאֵל משמעות **יִשְׂרָאֵל** משמעות **יִשְׂרָאֵל** אנשי המעלה היותר בישראל, מתחלה **עֵבֶית**. נעשית אדם הדיוט עב הדעת בלי הרגש דק כראוי לעובד ה', ואח"כ **כְּשִׁית**. מבלי ראות כלל את אשר לפניו. ומפרש מתחלה **וַיִּשֶׁשׂ אֱלֹהִים עֵשָׂהוּ**. היינו הצורה הישראלית ש- **עֵשָׂהוּ** ה' עזב בחינה גבוהה זו, ואח"כ **וַיִּנְבְּל צֹר יִשְׁעָהוּ**. כפה טובת **צֹר יִשְׁעָהוּ** בכל שעה, מה שאינו מדרך האדם בעל דרך ארץ ויודע הליכות עולם, וזהו **כְּשִׁית**:

[רש"ר הירש] (דב' הא' זב,טו) וַיִּשְׁמַן יִשְׂרָאֵל כתוב כאן בפעם הראשונה. ישראל מכונה כן על שם האידיאל של ייעודו המוסרי, שהרי מוטל עליו להיות "ישר", להתאים לייעודו בלא סטייה. ... ולצורך הגשמת החזון הזה ניתנו לו הנאות ונכסים חומריים בשפע. אולם אחרי שזכה בכל אלה, אחרי שהגיע מן המדבר אל ארץ זבת חלב ודבש, הוא השמין ובעט: ... **וַיִּשֶׁשׂ** פירוש "נטש" הוא ברוב המקומות: לא לשים לב לדבר. כאשר שמן ישראל, הוא דחה מעליו כבוד את כל מה שאיננו הוא עצמו; הוא לא שת לבו לה' ש-**עֵשָׂהוּ** למה שהנהו והוא חדל מלקיים את התפקיד שלמענו הוא נוצר בידי ה': **וַיִּנְבְּל צֹר יִשְׁעָהוּ** - פירושו המילולי: הוא ראה את **צֹר יִשְׁעָהוּ** כ"נבל". בעתות הגלות היה אפשר להפיק מה' תועלת, אז לא היה לאדם משען אחר, והרי זה טוב ומועיל לבקש משען במרומים. אולם אחרי שאדם קם על רגליו וזכה לחירות ולאושר, הרי הבטחון בה' והנאמנות לתורתו הם בגדר השקפה מיושנת שכבר עבר עליה כלל. "אמונת האבות" עשתה את שלה, "אמונת האבות" יכולה להסתלק - **וַיִּנְבְּל צֹר יִשְׁעָהוּ**.

[אדרת אליהו] (דב' הא' זב,טו) ... מפני שאנחנו צריכין לברך את ה' על שבראנו ומשיגים עלינו בכל עת. וזהו וַיִּשֶׁשׂ אֱלֹהִים עֵשָׂהוּ וַיִּנְבְּל דיבר דברים לא כן על **צֹר יִשְׁעָהוּ** [כמ"ש ונבל נבלה ידבר]. כי כחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה. ואמר **צֹר יִשְׁעָהוּ** כמו הצור שהוא יסוד הבית. כן הקדוש ברוך הוא סיבת כל הסיבות ולכן נקרא צור עולמים ובתחלה שוכח את בוראו ואח"כ **וַיִּנְבְּל** מטיח דברים כלפי מעלה. כמ"ש **(משלי יט,ג) אֲנֵלֶת אָדָם תְּסַלֵּף דְרָכָו וְעַל-ה' יִזְעַף לְבָו:** וכן **(הושע ז,טו) אֲנִי יִסְרַתִּי תַזְקִיתִי וְרַעַתְּם וְאֲלִי יִשְׁבֹּב־רַע:** **(הושע ז,טו) אֲנִי יִסְרַתִּי** – מונח זקף-רבוי זוגות למודים (זוג א) (א) להיות אנשי מעלה (ב) מפציץ אמונת ה'. **תַזְקִיתִי וְרַעַתְּם** – אתנה מגביל לכך בלבד נתתי להם נכסים חמריים. **וְאֲלִי יִשְׁבֹּב־רַע** – והם שינו להתרחק בשלבים. **(משלי יט,ג) אֲנֵלֶת אָדָם** – בהנחה שטעמי אמ"ת שכאן בעלי תפקידים דומים לטעמי כ"א ספרים בתנ"ך, (סלוק) מונח דחי כ-(סלוק) מרכא טפקא בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורה לנושא מסוים העשויה להתרחב, כאן משגיאה אחת באמונה **תְּסַלֵּף דְרָכָו** – מונח מרבה אתנה מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות, ההתדרדרות מתרחשת בשלבים מוגבלים. מתרבות גיאיות אחרות עד שהופכות לטבע עבירות לתיאבון וגרוע מכך לפשעים בזדון. ועוד בתפקיד למוד במדת סמוכים אל הסיפא של הכתוב לפניו **(משלי יט,ג) גַּם בְּלֹא-דַעַת נִפְשׁוֹ לֹא-טוֹב הַסִּיפָא וְאֲנִי בְּרַגְלִים חוֹטֵא:** לסיפא זאת יש בתורה שבעל-פה הסברים בתחומים אחרים. אפשר שבמדת סמוכים מלמד שהסיפא הנ"ל נגרמת מ-**(משלי יט,ג) אֲנֵלֶת אָדָם** – מחפזון אשר **תְּסַלֵּף דְרָכָו** כאשר רצוי מתינות.

[משך חכמה] (דב' הא' זב,טו) וַיִּנְבְּל צֹר יִשְׁעָהוּ. כי הטועים בעבודה זרה היו מכניסים דבריהם לאמר כי התורה כוונה לזה, עד שהשומעים אומרים אילו כיון זה הכותב חלילה המה דברי נבלה. לכן אמר על זה **וַיִּנְבְּל צֹר יִשְׁעָהוּ**, שהוא כאילו אומרים שהוא חלילה מדבר דברי נבלה. ונתקיים זה בכותים ובמינים ובכל הטועים, הש"י ישמרנו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטולד) כי במצוותך האמנותי – ההלום י"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרוא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שונה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שונה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול; 3: רביע – 4: מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישייה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושיב"פ.

1.13 דברים האזינו לבא (התשפ"ד – התשפ"ה)

דברים האזינו לבטי: **וַיִּרְא יְהוָה וַיִּנְאֹץ מַכְעַס בְּנֵיו וּבְנֹתָיו:**

וילקוט שמעוני תורה פרשת האזינו רמז תקמ"ה [מסכת דרך ארץ פרק עריות ה"ג] רבי (מיאשא) [מנשיה] בר בריה דרבי יהושע בן לוי מצינו שכל מי שהוא רואה דבר ערוה ולא ניוון עינו ממנה זוכה להקביל פני השכינה, מה טעם (ישע' לג,טו) [עצם עיניו מראות כרע: מה כתיב בתריה (ישע' לג,יז) מלך בפינו תתנונה עיניך:

(דב' הא' לבטי) וַיִּרְא יְהוָה – (סלוק) מרכא טפחא, כעין דרשת סמוכים. כתוב זה מלמד על הכתוב שלפניו או הכתוב שלפניו מלמד עליו. כאן הכתוב לפניו מלמד עליו, כתוב לפניו (דב' הא' לבטי) ותשפח אל מחלףי:

הפשט מלמד שה' רואה שכחתו ע"י שונאי ישראל (בלשון סגי נהור) **(דב' הא' לבטי) וַיִּנְאֹץ –** לשון בזוי של התנהגותם האמונית והתרחקותם מה' ותרונתו, מין קללה,

[תורה תמימה] (דב' הא' לבטי) מַכְעַס וגו' – דרש יהודה בר נחמני, (דב' הא' לבטי) וַיִּרְא יְהוָה וַיִּנְאֹץ מַכְעַס בְּנֵיו וּבְנֹתָיו: דור שאבות מנאצים להקב"ה כועס על בניהם ועל בנותיהם כשהם קטנים^(ט) [כתובות ח' ב']:

[תורה תמימה הערה נט] אולי רומז להפסוק ד(קהלת ה') למה יקצוף האלהים וגו' וחבל את מעשה ידך, ודרשו (שבת ל"ב ב') איזו הם מעשה ידיו של אדם הוא אומר בניו ובנותיו, ולפי"ז מכוון שזכר כאן מכעסו של הקדוש ברוך הוא על בניו ובנותיו, וקשה לפרש כפשוטו שעליהם לבד היה הכעס והלא גם האבות רשעים הם ולמה הזכיר הבנים והבנות, אלא מרמז דכשמנאצין להקב"ה כועס על בניהם וכו' כדמפרש:

מַכְעַס בְּנֵיו – היינו האבות מכעיסים לה' (מלמד ללפניו) וגורמים לנאיצת בני האבות ממידת הדין

וילקוט שמעוני שם] (דב' הא' לבטי) וַיִּרְא יְהוָה וַיִּנְאֹץ רבי יהודה אומר ממה שהם נאים לו מנאצים לפניו, רבי מאיר אומר (דב' הא' לבטי) מַכְעַס בְּנֵיו וּבְנֹתָיו: והרי דברים קל וחומר ומה בזמן שמכעיסין לפניו קרויין בנים אילו לא היו מכעיסין עאכ"ו (על אחת כמה וכמה),

הסקה מדרשת סמוכים ה' רואה דבר ערוה ולא ניוון עינו ממנה, (ישע' לג,טו) [עצם עיניו מראות כרע: (של שונאי ישראל) מה כתיב בתריה (ישע' לג,יז) מלך בפינו תתנונה עיניך: ה' ישמח על שלא ענש את עם ישראל במלוא האזהרות ועם ישראל יבהיק ביופיו בקיימו מצוות ה'.

(דב' הא' לבטי) וַיִּנְאֹץ מַכְעַס בְּנֵיו – (אתנה) מרכא טפחא, כעין דרשת סמוכים. כאן **מַכְעַס בְּנֵיו** הוא טעמא דקרא ל-**וַיִּנְאֹץ** הכתוב לפניו. תבנית הטעמים של **מַכְעַס בְּנֵיו** – מרכא טפחא מלמדת שהבנים הכעיסו ולכן מידת הדין מנאצת – **וַיִּנְאֹץ** מבזה ומבקשת לכלותם טעם **וּבְנֹתָיו** – סלוק מגביל את עוצמת הכעסה, מין סנגוריה מבנות ישראל, ולכן זה משפיע להגביל את **וַיִּנְאֹץ** – אתנה כמגביל את העונש.

(דב' הא' לבטי) מַכְעַס בְּנֵיו – מרכא טפחא, בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, הכתוב מלמד על עונש העוברים על תורת

ה', תבנית הטעמים מלמדת על הטובה שתושפע לשומרי תורת ה' כדרשת **[מדרש תנאים]** אמור מעתה **(דב' הא' לבטי) מַכְעַס בְּנֵיו וּבְנֹתָיו** מה אם בשעה שהן מכעיסין הן קרואין בנים ובנות אלו לא היו מכעיסין על אחת כמה וכמה

דברים האזינו לבטי: **וַיִּרְא יְהוָה וַיִּנְאֹץ מַכְעַס בְּנֵיו וּבְנֹתָיו:**

[מדרש תנאים לדברים (הופמן)] (דב' הא' לבטי) וַיִּרְא יְהוָה וַיִּנְאֹץ ר' יהודה אומ' מפני ענוגים שלו מנאצים לפניו מפני שהו מאריך פנים עם הרשעים והם מרבים בחאט (בחטאת): אמ' ר' מאיר אין לך בכל מלכים שאלך שהיו ימיו קלים ומלכותו קלה כזמרי שבכל מלכים הוא אומ' (מ"א יד,יט) וְיִתֵּר דְּבָרֵי יִרְבְּעוּם וכל אשר עשה (מ"א כב,לט) וְיִתֵּר דְּבָרֵי אַחָב וְכָל-אֲשֶׁר עָשָׂה. ובזמרי הוא אומ' (מ"א טז,כ) וְיִתֵּר דְּבָרֵי זִמְרִי וְקִשְׁרוֹ אֲשֶׁר קָשַׁר כל עצמו לא מלך אלא (מ"א טז,כ) שְׂבָעַת יָמִים בְּתַרְעָה אמור מעתה (דב' הא' לבטי) מַכְעַס בְּנֵיו וּבְנֹתָיו מה אם בשעה שהן מכעיסין הן קרואין בנים ובנות אלו לא היו מכעיסין על אחת כמה וכמה:

מלכים א יז,יט: וְיִתֵּר דְּבָרֵי יִרְבְּעוּם אֲשֶׁר נִלְתָם וְאֲשֶׁר מִלְּךָ הֵנָּה פְתוּבִים עַל-סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל:

מלכים א כב,לט: וְיִתֵּר דְּבָרֵי אַחָב וְכָל-אֲשֶׁר עָשָׂה וְבֵית הַשָּׁן אֲשֶׁר בָּנָה וְכָל-הַעֲרִים אֲשֶׁר בָּנָה הֲלוֹא-הֵם פְתוּבִים עַל-סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל: מלכים א טז,כ: וְיִתֵּר דְּבָרֵי זִמְרִי וְקִשְׁרוֹ אֲשֶׁר קָשַׁר תְּלֵא-הֵם פְתוּבִים עַל-סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל: פ

וילקוט שמעוני תורה פרשת האזינו רמז תקמ"ה

(דב' הא' לבטי) וַיִּרְא יְהוָה וַיִּנְאֹץ מַכְעַס בְּנֵיו וּבְנֹתָיו: דור שהאבות מנאצין בו הקדוש ברוך הוא כועס על בניהם ועל בנותיהם ומתים כשהם קטנים,

(דב' הא' לבטי) וַיִּנְאֹץ מַכְעַס בְּנֵיו – (אתנה) מרכא טפחא, כעין דרשת סמוכים. כאן הכתוב הבנים שבסיפא הם האבות שבמדרש והם מתגרים במידת הדין הרמוזה ברישא של הפסוק, ומידת הדין ממיתה את הבנים והבנות הקטנים (אפשר שרמוזים בהגבלה מטעם סלוק במלת **וּבְנֹתָיו**)

וילקוט שמעוני שם] (דב' הא' לבטי) וַיִּרְא יְהוָה וַיִּנְאֹץ רבי יהודה אומר ממה שהם נאים לו מנאצים לפניו, רבי מאיר אומר (דב' הא' לבטי) מַכְעַס בְּנֵיו וּבְנֹתָיו: והרי דברים קל וחומר ומה בזמן שמכעיסין לפניו קרויין בנים אילו לא היו מכעיסין עאכ"ו (על אחת כמה וכמה),

דברים האזינו לבכ: **וַיֹּאמֶר אֱסִתִּירָה פְּנֵי מַהֵם אֲרָאָה מֶה אַחֲרֵיהֶם כִּי דוֹר תִּהְיֶה הָמָּה בְּנִים לֹא-אֲמֵן בָּם:**

(דב' הא' לבכ) וַיֹּאמֶר אֱסִתִּירָה פְּנֵי מַהֵם, אמר הקדוש ברוך הוא הריני מסלק שכינתי מביניהם, (דב' הא' לבכ) אֲרָאָה מֶה אַחֲרֵיהֶם אדעה מה בסופם, דבר אחר הריני מוסרם ביד ארבע מלכיות שיהו משעבדין אותן (אפשר שמרומז בטעם רביע במלת וַיֹּאמֶר בתפקיד ארבעה פרטים), כִּי (מונח מלמד על למודים אחדים בתבנית הטעמים שאחריו) דוֹר תִּהְיֶה הָמָּה דור הפוך דור תהפוך אין כתיב כאן אלא כִּי דוֹר

תִּהְיֶה הָמָּה הפכפכין הם מרדנין הם (מהפך פשטא זקף-קטן, ז"ק שני למודים, מהפך פשטא לפחות למוד אחד יוצא מהפשט, וזה למוד השונה מהדרשה עצמה על דור הפכפך, צ"ע), בְּנִים לֹא-אֲמֵן בָּם, בנים אתם שאין בכם אמונה, עמדתם לפני הר סיני ואמרתם (שמ' משכ"ד),

וַיֹּאמֶר-כָּל אֲשֶׁר דָּבַר יְהוָה נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע: אף (תה' פב,ט) אֲנִי-אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם כיון שאמרתם לעגל אלה (שמ' תשא לב,ד) אֵלֶּה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אף אני אמרתי לכם (תה' פב,ט) אֲנִי-אֲמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם, הכנסתי אתכם אל ארץ אבותיכם ובניתי לכם בית הבחירה אמרתי לכם לא תהיו גולין ממנה לעולם, כיון שאמרתם אין לנו חלק בדוד אף אני אמרתי לכם וישאל גלה יגלה מעל אדמתו, רבי דוסתאי בן יהודה אומר אל תהי קורא **(דב' הא' לבכ) בְּנִים לֹא-אֲמֵן בָּם אלא לא אמן במשלהם אמן אחר הנביאים כשמברכין**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטודל) כי מצויות האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ד: תמצית ההשערו: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) - להגביל: מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט: מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפא = טרוא - שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפא - קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפא - קבוצה עם הלכה שונה לפרטיה; מרכא תביר טפא - קבוצה עם הלכה לא שונה לפרטיה; תביר מרכא טפא - קבוצה שמעטת חלק מפרטיה מעין מסוים; מקף - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - הקיט; השלישייה: קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרסי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שטור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכתה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שטור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכתה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.

אותם, וכן הוא אומר למען הקים ה' את השבועה אשר נשבע לאבותינו לתת לנו ארץ זבת חלב ודבש, ולא היה אחד מהם שפתח את פיו ועונה אמן עד שבא ירמיה ואמר אמן, שנאמר ואען ואומר אמן ה':

(דב' הא' לב,כ) ויאמר אסתירה פני מהם משל לבן מלכים שהיה יוצא לשוק מכה ולא לוקה מבוזה ולא מתבזה, היה עולה אצל אביו בטרוניא, א"ל אביו מה אתה סבור בכבודך אתה מתכבד אי אתה מתכבד אלא בכבודי, מה עשה הפליג דעתו ממנו ולא היה בריה משגחת עליו, כך בשעה שיצאו ישראל ממצרים נפלה איתמן על כל באי עולם שנאמר שמעו עמים ירגזון וגו' אז נבהלו אלופי וגו', כיון שבאו ישראל לידי עבירות ומעשים רעים א"ל הקדוש ברוך הוא מה אתם סבורים בכבודכם אתם מתכבדים אי אתם מתכבדים אלא בכבודי, הפליג דעתו מהם מיד ויבא עמלק, אמר הקדוש ברוך הוא אין בכם אמנה של ממש הוי כי דור תהפוכות המה. רבי יהודה ור"י ור"מ הוי קאזלי באורחא, ר"מ הוה דייק בשמא ר' יהודה ורבי יוסי לא הוו דייקא בשמא, מטו לההוא אושפיזא אמרו ליה מה שמך אמר להו כידור, א"ל ר"מ ש"מ אדם רשע הוא שנאמר כי דור תהפוכות המה, ר' יהודה ור' יוסי אשלימו ליה כיסייהו ר"מ לא אשלים ליה כיסייהו, אול אותביה בכדא וקבריה בקבריה דההוא גברא, אתא אבוה איתחזי ליה בחלמא תא שקיל כיסא דמנח ארישא דההוא גברא, למחר אמר להו הכי חזאי בחלמא, א"ל חלמי דבי שמשי בטלין אינון אזל ר"מ ונטריה לכיסייהו כולה יומא ואייתיה לאורתא לכיסייהו למחר א"ל הב לן כיסן, אמר להו לא היו דברים מעולם, א"ל לר"מ מ"ט לא אשלים ליה מר כיסייהו, א"ל אמר לי כידור שמו ונאמר כי דור תהפוכות המה וגו', א"ל מאי טעמא לא אמר לן מר, א"ל אימור דאמרי אנא חששא אחזוקי מי אמרי, משכוחו ועיילוהו [לחביתה] [לחנותא] אשקיה חמרא הוה טלופחי בדיקניה אזלו יתבו סימנא לאיתתיה ואייתיה לכיסייהו, אול איהו וקטלה לאיתתיה, היינו דתניא מים ראשונים האכילו בשר חזיר מים אחרונים הרגו את הנפש, מכאן ואילך אינהו נמי הוו דייקי בשמא (כתוב ברמז תתצ"א):

שמות פקודי מ, לג: וַיִּקַּם אֶת-הַחֲצֵר סְבִיבֹ לַמִּשְׁכָּן וּלְמִזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת-מִסְפַּד שַׁעַר הַחֲצֵר וַיִּכַּל מֹשֶׁה אֶת-הַמְּלָאכָה: פ
וּלְמִזְבֵּחַ וַיִּתֵּן ג' 93 + 466 = 559 נשרט
דברים וזה"ב לד, ד: וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב לֵאמֹר לְזֶרְעֶךָ אֶתְנַתְּנָה הָרְאִיתִיךָ בְּעֵינַיִךָ וְשָׁמָּה לֹא תַעֲבֹר:
דברים וזה"ב לד, ה: וַיִּמַּת שָׁם מֹשֶׁה עֶבֶד-ה' בְּאֶרֶץ מֹאָב עַל-פִּי ה':

דברים האזינו לב,ג: כִּי מִנְגִּיד תִּרְאֶה אֶת-הָאָרֶץ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אֲנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: פ
אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אֲנִי נֹתֵן - סופי תיבות (רצ)1ני, הוא אשר פירש רש"י ב-**בראשית א,א**] ברצונו נטלה מהם ונתנה לנו טט - אל ארץ-ישראל התחנתה **כִּי מִנְגִּיד תִּרְאֶה אֶת-הָאָרֶץ** (ישראל התחנתה) **וְשָׁמָּה לֹא תָבוּא** אבל תבוא אל ארץ-ישראל העליונה ומשמ כאמור ב-**(דב' וזה"ב לד,א)** **וַיִּרְאֶה ה' אֶת-כָּל-הָאָרֶץ וגו' וב- (לד,ה)** **הָרְאִיתִיךָ בְּעֵינַיִךָ וְשָׁמָּה לֹא תַעֲבֹר** ופירש **[אור החיים]** ... ומשה לפי שנאסף אל השכינה הנה מקומו בקודש במקום שהוא שם. והוה שיעור הכתוב **וְשָׁמָּה לֹא תַעֲבֹר** לעבור אל מקומך וגו' **(לד,ה)** **וַיִּמַּת שָׁם** פירש שם לבר הוא שמת אבל הוא חיי במקום אחר קדוש ועליון על פי ה'.

אפשר שהמקום העליון הוא כנלמד ב-**[זוהר כרך ב (שמות) פרשת פקודי דף רמ עמוד א פירוש הסולם]**: (שג) ת"ח כד אוקים וכו' בוא וראה, כשהקים שם את המשכן, הוקם משכן אחר עמו, דהיינו המלכות. ומשכן העליון, שהוא בינה, מקים ותומך הכל, משום משכן העליון, הוא סתום וגנוז למעלה למעלה. ומשכן אחר שהוא המלכות, הוקם על המשכן שלמטה, שעשה משה, ועומד עליו בכח משכן הוה העליון על הכל, שהוא בינה. וכמו שהוקם המשכן שלמטה בידי משה, אף כך למעלה, דהיינו המלכות, הוקם על ידי ההוא, שהוא מדרגת משה, דהיינו ז"א. מאין לנו. כי כתוב, **(שמות פקודי מ,יח)** **וַיִּקַּם מֹשֶׁה אֶת-הַמִּשְׁכָּן, אֶת הוּא בְּדִיוֹק (טט - ר"ת אֶת-הַמִּשְׁכָּן וַיִּתֵּן אֶת - ר"ת א' ה' ו' ועוד ה' ו' א', פעמיים שם מיוחד הו"א הו"א, אפשר רמז לו"א),** שהוא להראות משני משכנות נתקנו בסוד משה. שהם המשכן שלמטה, והמשכן שלמעלה שהוא המלכות, שנתקן ג"כ ע"י מדרגת משה שהוא ז"א. ועוד לומדים מענין הקמת המשכן ע"י משה **(שמות פקודי מ,ג)** **וַיִּקַּם אֶת-הַחֲצֵר סְבִיבֹ לַמִּשְׁכָּן וּלְמִזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת-מִסְפַּד שַׁעַר הַחֲצֵר וגו' (שמות פקודי מ,ג)** **וַיִּתֵּן - זקף-קטן זקף-גדול, ג' שמות הטעמים עולה יסוד מלכו"ת עולה תקע"ו, יסוד מציג את ז"א, ג' המלים המוטעמות עולה תקנ"ט עולה (אוצר הגי' של הרב י"ר פאלוך זצ"ל) מבש"ר טו"ב וההפרש מתקע"ו עולה טו"ב עולה שם אהו"ה ר"ת (בר א,א)** **אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ, שם הקישור של שמים וארץ, שם הדעת, הספירה המקשרת בין ג' ראשונות חב"ד ובין ז"א.**

[פתחי שערים, יצחק איזיק בן יעקב, ע' ע, נתיב גדלות דז"א, סד] וצריך שתדע כי עיקר בהנהגה הוא ז"א עצמו ... נשמות דור המדבר היו גבוהים ... ושורש העליון בהם נשמת משה רבע"ה שהוא כלל בנין הקדושה ואדם דנשמות ודור המדבר היו ענפים שלו. ... נשמת משה יסוד החכמה והוא מ"ש הרב ז"ל שמשעה רבע"ה הוא יסוד אבא והוא ראשית כמ"ש וירא ראשית לו. ... נמצא שאורות יסוד אבא האירו למטה באים להשלים דור המדבר וליתן הכנה לכלל נשמות ישראל בנתינת התורה והשלמתם. ... יעקב הוא אביהם בגוף ומשה אביהם בנפש. והוא מ"ש בוזהר יעקב מלבר משה מלגאו והוא סוד הארת יסוד אבא הבוקע בפנים של ז"א ומאיר אח"כ בדור המדבר בפנימיות. ויש מפרשים שראיה זאת של משה רבנו ממשכה כל הזמן ומגינה על עם ישראל. אפשר שה-**(דב' הא' לב,ג)** **תָּבוּא אֶל-הָאָרֶץ - זקף-קטן זקף-גדול הוא ענין שחזור וקורה והיינו משה רבנו חי, משקיף ומליץ יושר על עם ישראל.**
נצוץ קדוש ההוא, שהוא מדרגת משה, דהיינו ז"א; משה חיי במקום אחר קדוש ועליון על פי ה', נשמת משה רבע"ה הוא כלל בנין הקדושה, שומר שנשמות ישראל לא תרדנה לגי"א אה"ם והשקפתו מתמיהה להגן על עם ישראל
ג' המלים (דב' הא' לב,ג) **תָּבוּא אֶל-הָאָרֶץ - 705 = 296 + 409 = 705, הפרש מתקע"ו 705 - 576 = 129 = ק כ = ט = כ' + ק' + ט' = כ' גי"א הנ"ם (או גי"א הנ"ם עעה כ), משמעות לֹא תָבוּא אֶל-הָאָרֶץ לא תבוא לכ' גיאהנם, נצוץ קדוש שמשעה רבינו כנשמה כללית שומר נשמות ישראל מלרדת לגיאהנם. רעיון המבוסס על הסבר שבראש (תה' כה) שחסרות בו בראשי פסוקים אותיות ב' ו' ק' גי' גי"א הנ"ם עם הכולל (109).**